

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Міжнародні організації як суб'єкти глобальної економіки»

здобувача   Буряк Ганни Андріївни

_____
(підпис)

Науковий керівник: д.е.н., професор С.І. Ткаленко

_____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри д.е.н., доцент Федірко О.А.

_____
(підпис)

КИЇВ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки
Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	29 «Міжнародні відносини»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

С.І. Ткаленко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20__р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.А. Федірко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

20__р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти__ Буряк Ганні Андріївні __

__ форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Міжнародні організації як суб'єкти глобальної економіки»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "___" ____ 20__р. №

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 ОРГАНІЗАЦІЙ	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ
(назва розділу)	
Розділ 2	АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ
ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	
(назва розділу)	
Розділ 3	ПЕРСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
ЯК СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	
(назва розділу)	

Об'єкт дослідження:	процес діяльності міжнародних організацій, їх вплив на економіки країн світу як провідних суб'єктів глобальної економіки.
Предмет дослідження:	наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності міжнародних організацій та перспективи їх подальшого розвитку.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	дослідити діяльність міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
	- дослідити сутність та основні етапи розвитку міжнародних організацій;
	- класифікувати міжнародні економічні організації за типами та функціями;
	- визначити засади становлення міжнародних організацій та їх роль на сучасному етапі.
У розділі 2	
	- проаналізувати вплив міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції;
	- охарактеризувати роль міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки;
	- сформулювати стійкі уявлення щодо взаємодії міжнародних організацій з національними економічними системами.
У розділі 3	
	- дослідити основні виклики, що впливають на діяльність міжнародних організацій в умовах глобалізації;
	- визначити шляхи та можливості впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку.

**Завдання підготував
науковий керівник**

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20 ____ р.

**Завдання одержав
здобувач**

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20 ____ р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 79 сторінок, 5 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 51 найменування, додатки.

Міжнародні організації як суб'єкти глобальної економіки

Об'єктом дослідження є процес діяльності міжнародних організацій, їх вплив на економіку країн світу як провідних суб'єктів глобальної економіки.

Предметом дослідження наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності міжнародних організацій та перспективи їх подальшого розвитку.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – дослідити діяльність міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити сутність та основні етапи розвитку міжнародних організацій;
- класифікувати міжнародні економічні організації за типами та функціями;
- визначити засади становлення міжнародних організацій та їх роль на сучасному етапі;
- проаналізувати вплив міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції;
- охарактеризувати роль міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки;
- сформулювати стійкі уявлення щодо взаємодії міжнародних організацій з національними економічними системами;
- дослідити основні виклики, що впливають на діяльність міжнародних організацій в умовах глобалізації;
- визначити шляхи та можливості впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо діяльності міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки, а також

виробленні стратегічних заходів міжнародними організаціями щодо впливу на стратегії економічного розвитку.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи – 2024.

Рік захисту роботи

Ключові слова: Міжнародні організації, міжнародна торгівля, СОТ, МВФ, Світовий банк, ГАТТ.

В І Д Г У К
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
денної форми навчання спеціальності «292 Міжнародні економічні
відносини» освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

БУРЯК ГАННИ АНДРІЙВНИ

на тему: **«Міжнародні організації як суб'єкти глобальної економіки»**

1. Актуальність теми: В сучасних умовах розвитку світової економіки точаться дискусії з приводу ролі міжнародних організацій, можливостей їх переформатування та оновлення функцій, оскільки більшість з них виникли після другої світової війни, і головною ціллю було відновлення економік після війни. На сьогодні міжнародні організації продовжують виконувати свої функції і вони стають механізмом для координації дій між країнами в межах розв'язання національних та глобальних проблем. Тому обрана тема дослідження є дискусійною, актуальною і потребує подальшого її розкриття.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: авторкою розкриваються основні засади та етапи становлення і розвитку міжнародних організацій, наводиться їх класифікація та показана роль на сучасному етапі. Заслужовує на увагу проведене дослідження щодо впливу міжнародних організацій на торгівлю та інвестиції на прикладі СОТ, що підтверджено статистичними даними та аналізом сучасних трендів. Окремо розкрито роль фінансових інституцій у стабілізації економіки.

3. Наявність самостійних розробок автора: на основі проведеного авторкою аналізу діяльності міжнародних організацій було розкрито та проаналізовано механізм взаємодії в умовах глобальних викликів міжнародних організацій з національними економічними системами на сучасному етапі.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: автором обґрунтовано виклики для міжнародних організацій та запропоновані шляхи їх подальшого стратегічного розвитку.

5. Наявність недоліків: суттєвих недоліків у кваліфікаційній бакалаврській роботі не виявлено.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота допускається до захисту з оцінкою 50 балів.

Науковий керівник:

_____
(підпис)
«20» травня 2024 р.

_____
Д.е.н., професор
Ткаленко С.І.
_____
(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	6
1.1 Сутність та основні етапи розвитку міжнародних організацій.....	6
1.2 Класифікація міжнародних економічних організацій за типами та функціями	14
1.3 Засади становлення міжнародних організацій та їх роль на сучасному етапі	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	25
2.1 Вплив міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції на прикладі Світової організації торгівлі	25
2.2 Роль міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки	35
2.3 Взаємодія міжнародних організацій з національними економічними системами.....	47
РОЗДІЛ 3 ПЕРЕСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	56
3.1 Основні виклики, що впливають на діяльність міжнародних організацій в умовах глобалізації	56
3.2 Шляхи та можливості впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку	61
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	75

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі економіки країн все більше стають взаємозалежними через зростаючу обмін товарів, послуг, капіталу та технологій. Сучасний світ стикається з різноманітними глобальними викликами, такими як зміни клімату, тероризм, міграційні кризи, фінансова нестабільність та інші. Зростаюча складність глобальних економічних відносин вимагає ефективного глобального управління. Міжнародні організації виступають важливими механізмами для координації дій між країнами та розв'язання спільних проблем та важливими факторами в глобальних економічних процесах, регулюючи торгівлю, фінансові відносини, інвестиції та інші аспекти міжнародної економічної діяльності. Вони відіграють важливу роль у спільному реагуванні на ці виклики та вирішенні проблем глобального масштабу.

Розвиток нових технологій, зміни в економічній структурі та поява нових глобальних акторів ставлять перед міжнародними організаціями виклик створення ефективних механізмів регулювання та координації глобальних економічних процесів. Міжнародні організації сприяють співробітництву між країнами у вирішенні спільних проблем, одночасно конкуруючи за вплив та ресурси. Дослідження за цією темою є актуальним і важливим для розуміння ролі та впливу міжнародних організацій у глобальній економіці, а також для розроблення ефективних стратегій глобального управління та співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток міжнародних організацій та особливості їх діяльності висвітлені у працях таких науковців, як Аністратенко Н. В., Балута І. В., Воронюк Є. В., Колосова В. П., Ринейська Л. С., Bhargava V., Francisco Z., Herbert E., Galiani S., Torre I. При цьому залишаються недостатньо дослідженими аспекти їх діяльності в умовах глобалізації, а саме основні виклики та перспективи розвитку.

Мета – дослідити діяльність міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки. Відповідно до заданої мети вирішені такі **завдання**:

- дослідити сутність та основні етапи розвитку міжнародних організацій;
- класифікувати міжнародні економічні організації за типами та функціями;
- визначити засади становлення міжнародних організацій та їх роль на сучасному етапі;
- проаналізувати вплив міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції;
- охарактеризувати роль міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки;
- сформулювати стійкі уявлення щодо взаємодії міжнародних організацій з національними економічними системами;
- дослідити основні виклики, що впливають на діяльність міжнародних організацій в умовах глобалізації;
- визначити шляхи та можливості впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку.

Об'єкт роботи – процес діяльності міжнародних організацій, їх вплив на економіку країн світу як провідних суб'єктів глобальної економіки.

Предметом роботи є наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності міжнародних організацій та перспективи їх подальшого розвитку.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз та узагальнення (при дослідженні етапів розвитку міжнародних організацій), пояснення та абстрагування (при класифікації міжнародних економічних організацій за типами та функціями), табличний та графічний методи подання інформації (при дослідженні впливу міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції, ролі міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки).

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо діяльності міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки, а також виробленні стратегічних заходів міжнародними організаціями щодо впливу на стратегії економічного розвитку.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи налічує 79 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 7 рисунків, 3 додатки, список використаних джерел, що включає 51 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1 Сутність та основні етапи розвитку міжнародних організацій

У сучасному світі немислимий розвиток держав без участі у міжнародних відносинах. Розвиток будь-якої цивілізації визначається рівнем розвитку продуктивних сил та виробничих відносин. Умовою розвитку цивілізації є міжнародне співробітництво. Всі ці питання адмініструє світова економіка, яка зазнала кількох етапів у своєму розвитку, і сьогодні є міжнародною економікою з усталеним укладом (рис. 1.1).

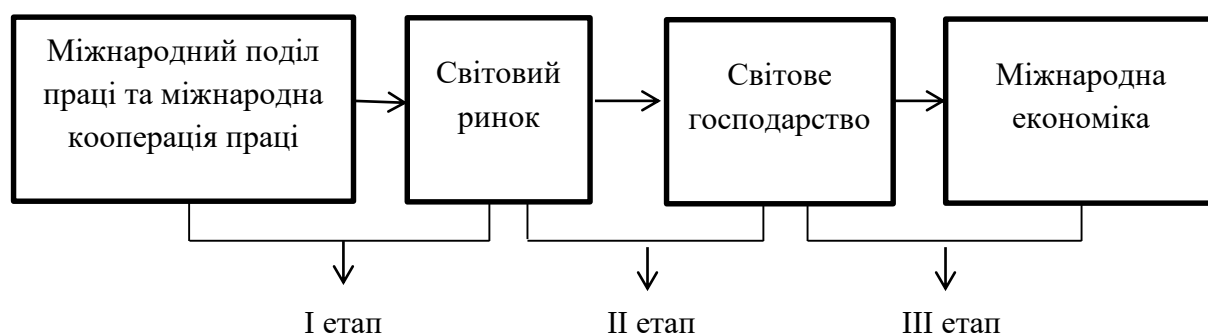

Рисунок 1.1 – Генезис розвитку міжнародної економіки [9, с. 67]

Становлення світової економіки зародилося в епоху Великих географічних відкриттів, коли створювалися певні умови переходу від регіональних економічних відносин до всесвітнього загальнопланетарного характеру. Вже з XV-XVI ст. світове господарство почало набувати нових форм: у результаті географічних відкриттів відбулося прискорення розвитку міжнародної торгівлі, де особлива роль відводилася морському транспорту. Навіть сьогодні в середньому 80% перевезення вантажів на міжнародній арені приділяється морським шляхам сполучення. У XVI

ст. за Середземним морем стала посилюватися роль Індійського і Атлантичного океанів у транспортуванні вантажів між колоніями. Розвиток морських перевезень має економічний внесок у розвиток міжнародних зв'язків: завдяки становленню морських сполучень було закладено основи загального міжнародного поділу праці. З переходом від мануфактури до капіталізму внаслідок машинного перевороту у XVIII-XIX ст. з'явилися західноєвропейські країни-лідери з виробництва товарів промислового споживання та готової продукції, тоді як інші держави у світі продовжували залишатися сировинними країнами, що постачають аграрно-сировинні товари. Рубіж XIX-XX ст. ознаменований індустріальним розвитком транспорту: набули поширення трансконтинентальні залізничні шляхи сполучення та трансокеанський пароплавний транспорт. Останнє вплинуло на концентрацію виробничих зв'язків і капіталу, внаслідок чого відбулося різке вивезення досить великого розміру капіталу з провідних країн [19, с. 275].

Таким чином, якщо на початку свого розвитку світогосподарські відносини склалися у сфері обігу, то зараз вони охоплюють сферу виробництва. Так, раніше 50% інвестицій світового господарства прямувало у розвиток сировинних галузей країн, пізніше – у розвиток інфраструктури країн із розвиненою економікою. Становлення світової економіки завершилося порівняно нещодавно – на початку XX ст., і її структура відрізнялася неоднорідністю. Поруч із державами монополістичного капіталізму до складу світового господарства входили країни різного соціально-економічного рівня розвитку [26].

У вітчизняній літературі виділяють три етапи розвитку світової економіки XX ст., перш ніж вона була наділена основними рисами, представленими у табл. 1.1 [3]:

1. Перший етап – 1920-1930-ті рр. – був ознаменований затяжною економічною кризою внаслідок порушення зв'язків через Першу світову війну, а також надвиробництво товарів 1929-1933 рр. у капіталістичних країнах, перейнявши естафету від США. Наслідком зниження виробництва протягом трьох років та депресії стало зниження цін у сфері обігу. Однак це зниження цін у монополізованих галузях було не значним.

Таблиця 1.1 – Сучасні показники світової економіки

Риси сучасної світової економіки	1. Міжнародний обмін товарами з урахуванням міжнародної торгівлі		Світовий ринок	Світове господарство	Міжнародна економіка
	2. Міжнародний рух факторів виробництва (особливо у формах ввезення-вивезення капіталу)				
	3. Міжнародні форми виробництва на підприємствах, розташованих у кількох країнах				
	4. Самостійна фінансова сфера міжнародного рівня				
	5. Система міжнаціональних та наднаціональних, міждержавних механізмів регулювання для забезпечення стабільності економічного розвитку				
	6. Економічна політика країн				

Джерело: розроблено автором на основі [18]

2. Другий етап – кінець 40-х – 80-х гг. – характеризується домінантним становищем США під час Другої світової війни, розпадом колоніальних імперій та утворенням числа країн, що розвиваються, посилення впливу економічно розвинених країн (Саудівська Аравія, Гонконг, Тайвань, Кувейт, Південна Корея, Сінгапур та ін.). З метою закріплення та стабілізації економіки на міжнародній арені виникли такі організації, як МВФ, ОЕСР, МБРР, ГАТТ з ініціативи та під егідою Америки, захищаючи інтереси найбільш розвинених країн у регулюванні міжнародних економічних інтересів. Створені ЮНКТАД і ЮНІДО функціонують з метою захисту інтересів країн, що розвиваються та звільнилися від залежності в політичному відношенні. У цей час виникають громадські незалежні неурядові організації [2, с. 4].

У 50-80-ті роки набула розвитку група країн «великої сімки», до складу якої входять США, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція, Італія, Канада. Слідом за кризою в 70-80-ті рр., що не надала особливого впливу на зовнішньоекономічні зв'язки, були створені ООН, МОП, МАГАТЕ та ін. У цей час

робиться спроба регулювати гострі проблеми міжнародних економічних відносин силами країн-лідерів. Водночас іде розвиток структур Світового банку, розширюючи функціональну діяльність МВФ. Силами домінуючих держав світу було подолано кризу неплатежів.

3. Третій етап – два останні десятиліття XX ст. – характеризується розпадом соціалістичної системи у східноєвропейських країнах, створенням соціально-економічних структур, схожих по функціональним особливостям із структурами західних країн.

Таким чином, сучасний етап розвитку світової економіки представлений трансформацією міжнародних економічних відносин у світові, міжнародний ринок – у глобальний ринок. Однак, незважаючи на наявність багатьох міжнародних організацій, науковці та дослідники продовжують здійснювати пошук напрямів удосконалення механізму регулювання світової економіки.

Суб'єкти світового господарства – це економічні міжнародні угруповання, ТНК, міжнародні організації та держави. І якщо провідною ланкою у світовому господарстві є держава, міжнародні економічні організації виступають засобом реалізації єдності та спільності цілей для розвитку держав – пошук передбачуваності міжнародних відносин, підвищення ступеня керованості міжнародними процесами, зниження ймовірності ризику поглиблення кризи, запобігання прямому зіткненню інтересів.

Перші проекти міжнародних організацій з'явилися ще в далекій античності та розроблялися політиками, юристами, філософами. Відомі такі автори, як Платон, У. Пені, Генріх IV. Усіх їх поєднувала ідея створення таких організацій для координації зусиль учасників цих структур у мирному вирішенні ситуацій, організації боротьби за мирне врегулювання суперечок та забезпечення міжнародної безпеки держав [35].

Перші витоки появи міжнародних організацій датуються епохою міжплемінних спілок у Стародавній Греції(додержавна епоха). У Середньовіччі Ганзейський союз та Німецький митний союз являли собою прообраз сучасних міжнародних організацій. Але лише Вестфальський конгрес започаткував сучасну

систему міжнародних відносин, в основі якої лежала концепція націоналізації держав. Важливу роль у розвитку міжнародних відносин зіграло зміцнення статусу державності, демократизації суспільства у Франції, США, де бурхливо протікав процес індустріалізації виробництва. Саме союз розвитку економіки, науки та техніки призвів до неминучої інтенсифікації міждержавних зв'язків, і це вимагало нової стратегії та дій, підкріплених правом. Держави прагнули до створення таких організаційно-правових структур, в умовах яких вони мали б можливість взаємодіяти одна з одною як партнери, учасники світової політики.

Перші міжнародні організації у сучасному розумінні з'явилися на світовій арені у XIX ст. у вигляді міжнародних конференцій, зумовлені розширенням міжнародної торгівлі та утворенням світового ринку. До них належать такі: Центральна комісія з судноплавства на Рейні (1815 р.), Гаазька конференція з міжнародного приватного права (1893 р.), Міжнародне бюро мір і ваг (1875 р.). Для того періоду характерними були такі ознаки розвитку міжнародних конференцій [1]:

- а) організації за статусом були міжурядовими;
- б) бурхливий розвиток конференцій – прообразів сучасних міжнародних організацій – датується періодом після закінчення Другої Світової війни;
- в) тимчасовий характер скликання та вузькоспрямованість у діяльності організацій;
- г) відсутність міжнародного договору;
- д) замкнутість системи, де проблемні питання вирішувалися лише всередині неї та ін.

Для такого роду організацій характерною рисою їхнього існування було проведення міждержавної конференції, багатосторонній розвиток організацій та зміцнення діючих позицій на ринку. Характерною рисою перших міжнародних організацій були: кодифікація норм морського та дипломатичного права, проблеми глобального характеру. Однак рисою спорідненості міжнародних конференцій та організацій є міжнародно-правовий характер їхньої діяльності на основі певного виробленого механізму з можливості регулювання відносин учасників.

Іншими образами міжнародних організацій виступають міжнародні комісії та комітети, які зародилися значно пізніше за міжнародні конференції. Це досить простий вид організації з вузькою спрямованістю – забезпечення судноплавства та рибальства, але із зручною організаційно-правовою формою співробітництва.

Історично відомо кілька шляхів створення перших міжнародних організацій. Перший шлях – створення на основі ухвали всесвітньої конференції, органу міжнародної організації або домовленості між державами. Це створення комісій та комітетів із застосуванням міжнародного договору. Прикладом є Дунайська комісія, дана комісія наділена правами юридичної особи, а її майно, архіви є недоторканими. У її власності прапор, друк. Другий шлях створення, з одного боку, є відмінною ознакою комісій та комітетів від організацій, з іншого, – переважний спосіб створення. Такі комісії мають певний механізм керування. І, маючи особливості, співвідносяться з міжнародними організаціями. Однак правосуб'єктність притаманна лише незначній кількості органів [6, с. 418].

Таким чином, міжнародні конференції, міжнародні комісії та комітети, являючи собою відокремлені міжнародні органи, були попередниками міжнародних організацій.

В даний час розвиток будь-якої держави немислимий без участі в міжнародній організації, що охоплюють різні сфери суспільного життя. Але що найважливіше, відбувається процес об'єднання в економічному, політичному, культурному житті держав – членів міжнародних організацій, а отже, відбувається процес інституціоналізації міжнародних відносин. Генезис становлення та розвитку міжнародних організацій включає чотири етапи [23, с. 401]:

1. Перший етап охоплює інтервал із середини XIX століття до початку Першої Першої світової. На цьому етапі більшого розвитку набули міжнародні адміністративні спілки, пов'язані з розвитком науки і техніки, з метою регулювання вузьких галузей міжнародних відносин (транспорт, зв'язок та ін.). До передумов, що сприяють виникненню таких міжнародних міжурядових організацій, відносяться: поява всесвітнього економічного ринку; розвиток міжнародного транспорту, засобів міжнародного зв'язку, розширення зовнішньоторговельних

відносин; посилення ролі міжнародного права. Найбільш значущими у зазначений період були Міжнародний союз для виміру землі (1864 р.), Міжнародний союз охорони промислової власності (1883 р.), Міжнародний комітет заходів та ваг (1875 р.) та ін. Перша у світі міжнародна регіональна організація загальної компетенції виникла 1890 р. – Організація американських держав. Саме тоді зароджуються перші міжнародні неурядові організації – Міжнародний комітет Червоного Хреста (1863 р.). З чого випливає, що на початок Першої світової війни функціонувало 212 організацій, з них 20 – міжурядових [23, с. 403].

Зазначимо, що у досліджуваний період міжурядові та неурядові організації не характеризувались як суб'єкти міжнародного права, а були учасниками міжнародних відносин.

2. Початок другого етапу датується створенням Ліги Націй (1919) – це перша міжнародна універсальна організація загальної компетенції. У ній вперше втілили в життя принцип рівності; практику мирного способу вирішення спорів; обмеження та заборони застосування сили у міжнародних відносинах; створення першого міжнародного судового органу загальної юрисдикції (Постійна палата Міжнародного суду); поєднання універсальних організацій спеціальної компетенції. Перед початком Другої світової війни діяло вже 618 міжнародних організацій, з них – 48 міжурядових. Тим не менш, всі перелічені організації, створені на цьому етапі, не мали правосуб'єктності [49].

3. На третьому етапі протікав бурхливий процес зародження та розвитку міжнародних організацій правосуб'єктності. Першою універсальною міжнародною організацією цього етапу стало створення ООН. Однак цей етап знаменується створенням якісно нових видів міжнародних міжурядових відносин (ММУВ) – Рада Європи, ГАТТ/СОТ. Сучасна система ООН включає 46 універсальних міжнародних організацій. З'явилися і спеціалізовані універсальні організації, що не входять до системи ООН і діють у великих регіонах світу: Організація американських держав, Організація Ісламського співробітництва, Ліга арабських держав, Організація з безпеки та співробітництва в Європі. З'явилася необхідність

збільшення кількості неурядових міжнародних організацій у контролі над дотриманням норм міжнародного права.

4. Четвертий етап характеризується розпадом мережі міжнародних соціалістичних організацій – РЕВ і ОВС. Розпад самого СРСР є ключовим в історії, оскільки саме з цього моменту міжнародні відносини трансформуються, розширюються сфери діяльності СОТ та ЄС на учасників, що знову вступили [47].

Важливою віхою четвертого етапу стала унікальна міжнародна організація – Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), метою якого є полегшення переходу до ринкової економіки, розвиток приватної та підприємницької ініціативи. За умовами Статуту ЄБРР понад 60% ресурсів Банку мають бути спрямовані на розвиток приватного сектору економіки в країнах Центральної та Східної Європи. Як і будь-який інший банк, ЄБРР має свої історично сформовані принципи функціонування – принцип демократії, плюралізму та ін., а операційна діяльність здійснюється за рахунок основних ресурсів Банку та 11 спеціальних фондів. Важливе місце у своїй діяльності Банк відводить захисту навколишнього середовища, забезпечення ядерної безпеки – сприяння вирішенню проблем глобального характеру. Сьогодні – це великий інвестор, активність якого є певного роду барометром ефективності з метою інвестування. Історично відомо, що ця організація була регіональною за назвою та не створеною під егідою США. Однак ЄБРР певною мірою, з одного боку, впливає на міжнародні економічні відносини, але з іншого, – збільшує розбіжності між США та Європейським співтовариством [49].

Важливе значення в епоху сучасності має структура та перетворення ГАТТ у Світову організацію торгівлі. СОТ на відміну від ГАТТ, до сфери інтересів якої входило регулювання торгівлі, нарівні з адмініструванням питань міжнародної торгівлі, займається захистом прав інтелектуальної власності та інвестицій у сфері торгівлі.

Загалом у світовій економіці набули розвитку кілька тисяч міжнародних організацій, що відрізняються між собою за видами, за кількістю учасників, цілями.

Міжнародні організації мають свої особливості та носять різні найменування: організація, фонд, банк, союз, агентство, але на статус це не впливає, оскільки мета їх створення – вирішення проблем загальносвітового значення, виконання регулюючої функції у світовій економіці. Внаслідок того, що сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глобалізацією та загальною інтеграцією економічних зв'язків серед держав, особливе місце та значення приділяється міжнародним економічним організаціям.

Отже, становлення та функціонування світового господарства та міжнародних відносин має тісний зв'язок, в основі якого лежить сам суб'єкт світової економіки – держава з її внутрішніми виробничими резервами, які визначають рівень політичного, соціально-економічного, культурного та ін. Міжнародні економічні організації надали значної ролі у розвитку країн на світовій арені. Створення міжнародних організацій було зумовлено розвитком міжнародних ринкових відносин та формуванням світового ринку.

Міжнародні організації надавали допомогу та підтримку державам у період кризи, воєнний та післявоєнний час, коли світове господарство виявлялося розбалансованим. Завдяки затвердженому механізму координації та управління, узгодження спірних питань та шляхів вирішення виходу з кризи міжнародні організації сприяли фінансовому оздоровленню країн-учасниць. Дані організації функціонували з урахуванням вироблених принципів: співробітництво, відкритість економіки, свобода торгівлі та інших.

1.2 Класифікація міжнародних економічних організацій за типами та функціями

Існує безліч класифікацій міжнародних організацій залежно від критерію поділу. У вітчизняній правовій доктрині існує сім підстав виділення міжнародної організації у складі інших міжнародних органів [2, с. 5]:

1. За юридичною природою міжнародні організації поділяються на міжурядові (Європейський Союз, Шанхайська організація співробітництва, Співдружність Незалежних Держав) та неурядові (ГРІНПІС, Римський Клуб).

2. По суб'єктно-просторовій сфері діяльності до них належать універсальні, регіональні, міжрегіональні та субрегіональні організації. Універсальні – Організація Об'єднаних Націй (ООН). Міжрегіональні – Організація країн експортерів нафти (ОПЕК), Шанхайська організація співробітництва (ШОС), Організація Ісламського співробітництва (ОІВ). Регіональні – Організація американських держав (ОАД), Співдружність Незалежних Держав (СНД), Ліга арабських держав (ЛАД). Субрегіональні – Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) [4, с. 117].

3. За характером компетенції вони поділяються на загальні (ООН, ЄС) та спеціальні. Останні, своєю чергою, поділяються на економічні (МБРР, МВФ, СОТ), транспортні (ІКАО), військово-політичні (НАТО), захисту прав людини (Рада Європи) тощо.

4. За характером повноважень – міжурядові (ЮНЕСКО) та наднаціональні (ЄС) організації.

5. По порядку прийому до складу членства міжнародних організацій – відкриті (ООН) та закриті (ЄС).

6. За розвиненістю структури внутрішніх органів – організації з простою структурою (два і більше органи) та організації зі складною структурою (чотири і більше основних органи (ВОІВ)).

7. За способом створення: класичний (договірний-правовий) та інші, що базуються на основі звичаю або резолюції.

Слід зазначити, що з юридичної природі міжнародні організації відрізняються від інших форм міжнародного співробітництва їх розподілом на міжурядові, наддержавні і неурядові. Усі відносини будуються з урахуванням принципів громадського і міжнародного права. Критерії міжнародних організацій [49]:

- загальні: правова сутність, нормативний зміст, нормативно-правові джерела закріплення будь-якого явища;
- специфічні: членство в організації, природа установчого акту, юридична сила рішень та ухвал.

До обов'язків міжнародних організацій належать здійснення захисту своїх представників та уповноважених осіб; самостійна юридична відповідальність; дотримання норм та принципів міжнародного права; відповідність діяльності своїм цілям згідно зі Статутом; належне та своєчасне виконання міжнародних угод. За неправомірну поведінку відповідальність міжнародної організації може бути політичною (позбавлення прав, ліквідація) та матеріальною.

Функції міжнародних організацій наступні [9, с. 68]:

- загальносоціальні – регулювання суспільних відносин;
- загальноорганізаційні – застосування санкцій;
- спеціальні – притягнення до кримінальної відповідальності.

Існує два аспекти компетенції міжнародних міжурядових організацій та її органів: предметна компетенція – визначає сферу питань, що підлягають веденню організації, та юрисдикційна – визначає юридичну силу актів організації з окремих питань у межах предметної компетенції. Таким чином, міжнародні органи створюються як на додаток до існуючих міжнародних організацій для регулювання окремих проблемних питань, так і самостійні установи для вирішення різних проблем сучасності.

У вітчизняній економічній літературі вищенаведена класифікація схожа з класифікацією міжнародних організацій за юридичною природою, проте цей список скорочений до двох видів і включає міжурядові та неурядові організації. Учасниками міжурядових організацій є держави на підставі відповідних договорів та які мають міжнародну правосуб'єктність. До складу неурядових організацій входять об'єднання, які не є суб'єктами міжнародного права, але мають статус юридичних осіб, однак деякі з них мають спеціалізований статус у міжурядових організаціях. Прикладом цього є Міжнародна торгова палата (МТП) як неурядова організація торгівлі, має консультативний статус ООН [18].

Говорячи про економічне співробітництво країн, на світовому ринку особливої значущості набувають такі правові форми, які створені в умовах глобалізації та регіоналізації світового господарства. Співробітництво країн задля досягнення спільно поставлених цілей у торговельно-економічній сфері набуває або форми економічного співробітництва (організації), або економічної інтеграції (митного союзу чи зони вільної торгівлі). Перша форма бере за основу метод координації для співпраці, друга форма – метод субординації.

У сучасній економічній теорії міжнародні економічні організації класифікують за організаційним принципом участі та неучасті в системі ООН, враховуючи профіль та місію організації (рис. 1.2). У даному випадку міжнародні економічні організації умовно поділяються на групи: міжнародні економічні організації системи ООН; міжнародні економічні організації, які не входять до системи ООН; регіональні економічні організації.

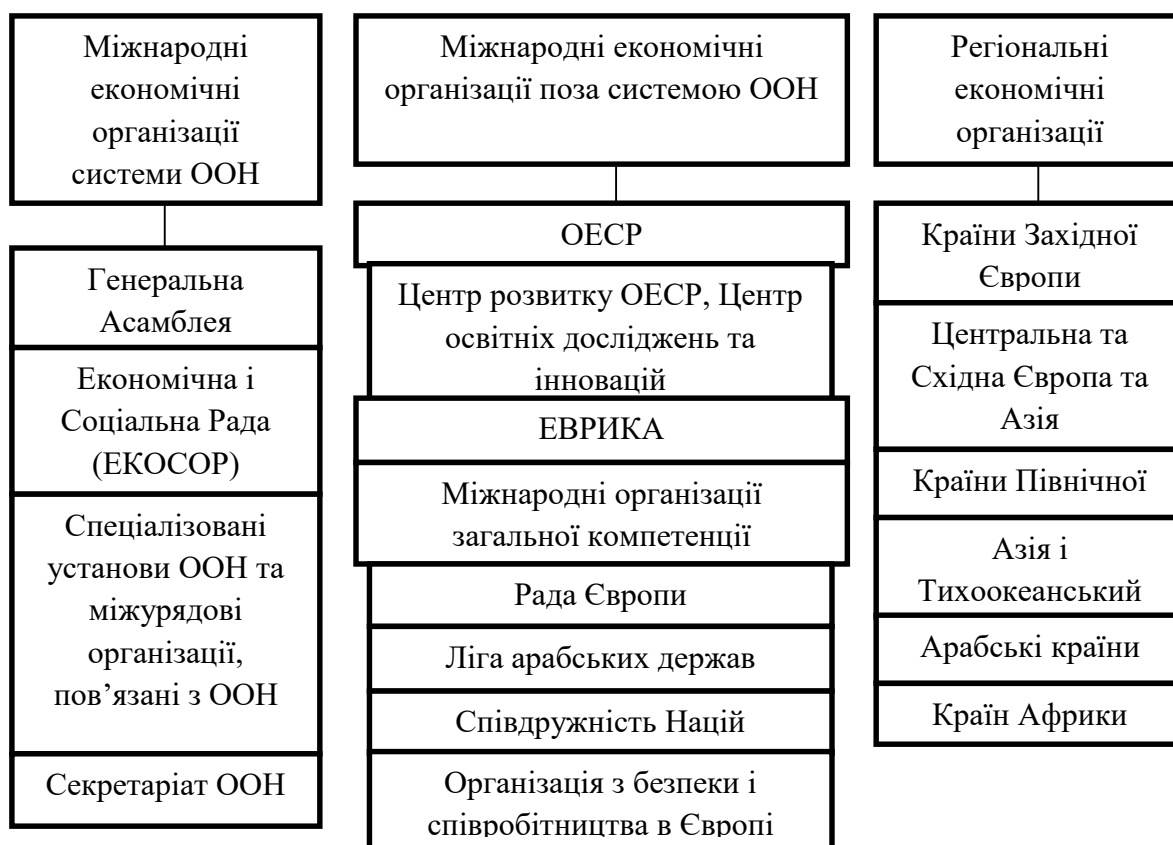

Рисунок 1.2 – Класифікація міжнародних економічних організацій за організаційним принципом

Джерело: розроблено автором на основі [19, с. 276]

За принципом багатостороннього регулювання серед міжнародних економічних організацій виділяють такі: організації, що регулюють економічне співробітництво та галузі світової економіки; організації у системі регулювання світової торгівлі; регіональні економічні організації у системі регулювання світової економіки; міжнародні та регіональні економічні організації, які здійснюють регулювання підприємництва; міжнародні неурядові організації та об'єднання. Перші чотири види є міжурядовими організаціями, інакше – міждержавними або багатосторонніми.

Міжнародні економічні організації є важелем регулювання багатосторонніх відносин у світовій економіці, маючи при цьому свої власні ідеї, органи, норми, статут та ін. Під методами взаємодії в регулюванні розуміють резолюції та директиви (обов'язкові для всіх членів міжнародної організації), міжнародні угоди (на міжурядовому рівні), погодження та домовленості, консультації, співробітництво на регіональному рівні та у неурядових організаціях.

Раніше було зазначено, що роль міжнародних економічних організацій зводиться до регулювання світової торгівлі за рахунок створення економічних передумов для розвитку та поглиблення світогосподарських зв'язків між країнами-учасниками, у тому числі завдяки стабілізації та передбачуваності ринкових відносин.

Міжнародні відносини регулюються за такими основними напрямками [38]:

- підтримання договірно-правової системи міжнародних відносин на основі принципів та норм;
- виділення комплексу торговельно-економічних та політичних засобів впливу на розвиток міждержавних зв'язків, визначивши рамки та можливості застосування окремих інструментів економіки;
- формування та розвиток міжнародних інститутів для вирішення спірних проблем між країнами та їх групами;
- обмін інформацією та історичним досвідом організації міжнародних зв'язків.

Розглянувши детально класифікацію міжнародних економічних організацій, стає очевидним, що на світовій арені вони відіграють виключно важливу роль, вносячи стабільність відносин і правопорядок. Як було зазначено раніше, міжнародні організації зазнали якісних змін. Історично являючи собою допоміжний інструмент для певних сфер життя держав, сьогодні вони глибоко інтегровані в систему взаємовідносин, виконуючи життєво важливі функції співробітництва. Але що чіткіше і збалансовано, побудована структура міжнародної організації, тим більше організованого характеру вона набуває. Збільшення числа ММУВ, що функціонують на основі міжнародних договорів, дозволяє зміцнити економічний порядок у світовому господарстві та розвивати вузькоспеціалізовані міжнародні організації. Експансія ММУВ на інші сфери суспільного життя лише сприятиме стабілізації світового порядку.

1.3 Засади становлення міжнародних організацій та їх роль на сучасному етапі

У період глобалізації спостерігається стирання кордонів між країнами у вирішенні єдиних глобальних проблем на рівні міжнародної економіки. По-перше, це досягнення сталого економічного розвитку країн з урахуванням ресурсного потенціалу та виробничих можливостей безпосередньо взятої країни. Вирішення цієї проблеми країни вбачають у знаходженні унікальної форми співробітництва у торгівлі та технічному напрямі. По-друге, будівництво виробництва з відходами, що шкодять екологічній обстановці, переважно в країнах, що розвиваються. Вирішення цієї проблеми фахівці вбачають у посиленні правил ведення бізнесу транснаціональних корпорацій щодо запровадження екологічного протекціонізму. По-третє, розподіл країн на «бідні» та «багаті». Вирішення цього питання вбачають у підвищенні соціальної складової економіки країн, поліпшенні продовольчої безпеки країн при розмірах населення, що збільшуються [42].

По-четверте, бойові дії призводять до руйнування територій, міграції населення. Вирішення цього питання вбачають у забезпеченні соціальних гарантій (право на працю, на освіту тощо), підтримки міграційного населення (адаптаційні заходи) та ін. По-п'яте, актуальною проблемою, що обговорюється в ООН, вважається нерівномірний розподіл населення та старіння населення. Вирішення проблеми вбачають у перенаселенні земної кулі. По-шосте, зростають загрози в енергетичній та економічній безпеці країн. Вирішення цієї проблеми вбачають у пошуку нових форм співробітництва, серед яких виділяється випуск та реалізація дорожньої карти в енергетиці. Структура міжнародної економіки за формами міжнародних відносин представлена на табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Структура міжнародної економіки та роль міжнародних організацій у ній

Міжнародне регулювання та нагляд	Економічні					Фінансові				
	Міжнародні організації									
Форми міжнародних економічних відносин	Товарами	Послугами	Капіталу	Робочої сили	Технології	Валютної	Цінними	Дериватами	Розрахунки	Товарами
	Міжнародна торгівля		Міжнародний рух факторів виробництва			Міжнародна торгівля фінансовими інструментами				
Державне регулювання	Регулювання зовнішньої торгівлі		Регулювання руху факторів виробництва			Валютне та банківське регулювання				
	Мікроекономічна політика					Макроекономічна політика				
Базові поняття	Світове господарство									
	Світовий ринок									
	Міжнародний поділ праці									

Джерело: розроблено автором на основі [40]

Таким чином, можна з упевненістю констатувати, що пошуку шляхів співробітництва та створення форм міжнародних організацій передувало

поглиблення міжрегіональних, глобальних проблем, які вимагали вирішення сталого економічного розвитку країн. Вирішення проблем згуртовує, інтегрує держави з метою спільного подолання труднощів. І в цьому є як позитивні риси, так і негативні. До позитивних рис, безсумнівно, належить пошук нових напрямів у вирішенні актуальних питань, форм спільного світового співробітництва, серед яких важливу роль відіграли міжнародні економічні організації. Проте є інша сторона – це руйнація економічної системи країн, неможливість країн підтримувати загальновстановлений для всіх країн-членів певної організації рівень розвитку.

Величезну роль у вирішенні перелічених питань має ООН та її структурні підрозділи – МВФ, спочатку ГАТТ, а згодом, що прийшла йому зміну СОТ та інші. Особливо слід виділити створення в рамках ООН міжнародних економічних організацій, серед яких незамінну роль у регулюванні міжнародної торгівлі, забезпеченні сталого розвитку економіки країн грає СОТ. Основною причиною створення СОТ є створення сприятливих умов (угода про світові ціни, створення світового антитрестівського законодавства, стандартів умов праці та багато іншого) для міжнародного розвитку на основі міжнародного обміну. Процес створення Світової організації торгівлі охоплює тривалий період її становлення, що бере початок від Генеральної угоди з тарифів і торгівлі [27].

Зазначимо, що ГАТТ було організовано для здійснення контролю за міжнародними процесами – торгівлі та економічного розвитку. Спочатку під час створення ГАТТ робилися спроби країн інтегруватися. Найбільшу роль ГАТТ у 30-ті роки зіграло у регулюванні імпорту (послаблення обмежень), зниженні імпорتنих тарифів. Цей час у літературі позначається «золотим віком глобалізації». Як аргумент слід навести приклад збільшення світової торгівлі на 7% на рік у період 1948-1990-і роки. Стрімке зростання обсягів випуску продукції спостерігалось як у розвинених, так і країнах, що розвиваються. Однак у перші роки функціонування ГАТТ міжнародна торгівля промисловими товарами зазнала низку змін у лібералізації транзакційних витрат деяких секторів торгівлі (наприклад, не торкнулися лібералізацією текстильна промисловість, сільське

господарство, кредитний та будівельний сектор та ін.), але не всієї. Однак, за наявності структури ГАТТ був вплив країн-лідерів на зовнішню економіку, зберігалася закритість цих країн та звернення «на себе». Деякі країни не були обмежені у внутрішній торговій політиці. Крім того, країни користувалися положеннями ГАТТ, самостійно запроваджуючи обмеження на імпорт, і це забезпечувало захист від країн-конкурентів [13, с. 26].

Усе змінилося з набранням чинності СОТ, що має нормативно-правову основу своєї діяльності. Ця організація лібералізувала торгівлю, залишивши свободу самостійного вирішення проблем економічного та соціального характеру в рамках міжнародного співробітництва, з одного боку, а з іншого, всепоглиблююча інтеграція світових зв'язків ставить у необхідність СОТ переглядати принципи, і економіка країн має підкорятися правилам та нормам міжнародної торгівлі та фінансів. Так, з'явилася нова процедура врегулювання суперечок на міжнародному рівні, яка є примусовою та обов'язковою до виконання. Продовжують запроваджувати нові вимоги до сфери патентів, що невблаганно змушує країни приводити свої закони у відповідність до міжнародних норм. Це також стосується й сфери медицини, освіти, охорони праці, державної підтримки та ін. Однак важливу роль СОТ відіграє у лібералізації імпорту разом із застосуванням системи заходів тарифного регулювання, що пояснюється наступним [29, с. 49]:

- тарифне регулювання – це дієвий інструмент економічного регулювання;
- тарифи застосовуються практично всіма країнами, що дозволяє впливати на міжнародні товарні потоки та структуру економіки;
- національне тарифне регулювання охоплює весь асортимент товарної політики щодо імпорту, що піддається контролю.

Резюмуючи вищевикладене, слід наголосити, що економічна політика країн на сучасному етапі залежить не стільки від внутрішніх процесів, як більшою мірою від дій міжнародних організацій. Роль міжнародних економічних організацій у зовнішній політиці полягає в наступному [41]:

1. Міжнародні економічні організації визначають хід розвитку як світової економіки внаслідок багатостороннього співробітництва, так і внутрішньої економіки країн-членів.

2. Міжнародні організації дозволяють забезпечити країнам-учасникам рівний ступінь захищеності від глобальних проблем та загроз.

3. Міжнародними організаціями розроблено та застосовується система заходів та показників оцінки міжнародного співробітництва для своїх країн-членів.

4. У міжнародних економічних організаціях відбувається постійне вдосконалення правил та принципів їх функціонування, що виявляється у посиленні регулювання світогосподарських процесів та посиленні торгівлі.

5. Залишається визначальна роль впливових (великих) економік на діяльність міжнародних організацій.

Міжнародні організації грають значну роль на сучасному етапі у багатьох аспектах політики, економіки, соціального розвитку та інших сферах. Ось кілька ключових ролей, які вони виконують [24]:

- міжнародний мир та безпека: організації, такі як ООН, НАТО, ОБСЄ та інші, забезпечують механізми для вирішення конфліктів, медіації між державами, миротворчі операції та інші заходи, спрямовані на забезпечення світового миру та безпеки;

- розвиток та глобальна співпраця: міжнародні організації, такі як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський союз та інші, сприяють економічному розвитку та співпраці між країнами шляхом надання фінансової підтримки, технічної допомоги та інших ресурсів;

- захист прав людини: організації, такі як Європейський суд з прав людини, Європейський комітет проти підтримання жорстокого поводження та несправедливого тримання під вартою, здійснюють контроль за дотриманням прав людини в різних країнах та надають механізми захисту;

- екологічна безпека: міжнародні організації, такі як Всесвітня організація охорони здоров'я, Конвенція про кліматичні зміни, сприяють спільним зусиллям у

боротьбі з кліматичними змінами, забезпечують охорону довкілля та розвиток сталого використання ресурсів;

- міжнародна торгівля: організації, такі як Всесвітня торгова організація, сприяють встановленню правил для міжнародної торгівлі, зменшуючи тарифні бар'єри та сприяючи вільній торгівлі між країнами;

- гуманітарна допомога: організації, такі як Червоний Хрест, Червоний Півмісяць та ЮНІСЕФ, надають гуманітарну допомогу при натуральних катастрофах, війнах та інших кризових ситуаціях, сприяючи зменшенню страждань та рятуванню життів.

Усі ці ролі міжнародних організацій допомагають зміцнювати співпрацю між країнами, забезпечують стабільність та просувають загальні цілі міжнародного співтовариства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

2.1 Вплив міжнародних організацій на міжнародну торгівлю та інвестиції на прикладі Світової організації торгівлі

Світова організація торгівлі (СОТ) — це глобальна організація, що складається з 164 країн-членів і займається правилами торгівлі між державами. Її мета полягає в тому, щоб торгівля проходила якомога плавніше та передбачуваніше. СОТ розпочала функціонування з Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), яка була створена в 1947 році. ГАТТ була частиною Бреттон-Вудської сім'ї, включаючи Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк. Серія торговельних переговорів, раундів ГАТТ розпочалася наприкінці Другої світової війни і була спрямована на зниження тарифів для сприяння світовій торгівлі. Обґрунтування ГАТТ ґрунтувалося на клаузулі про найбільше сприяння (MFN), яка, коли її призначає одна країна іншою, надає обраній країні привілейовані права торгівлі. Таким чином, ГАТТ мало на меті допомогти всім країнам отримати статус, подібний до ННС, щоб жодна країна не мала торговельних переваг над іншими [27].

СОТ замінила ГАТТ як світовий торговельний орган у 1995 році, а поточний набір керівних правил походить від Уругвайського раунду переговорів ГАТТ, який проходив з 1986 по 1994 рік. Правила торгівлі ГАТТ, встановлені між 1947 і 1994 роками (і, зокрема, узгоджені під час Уругвайського раунду переговорів) залишаються основним звідом правил багатосторонньої торгівлі товарами. Уругвайський раунд також заклав основи для регулювання торгівлі послугами. Генеральна угода про торгівлю послугами (GATS) є керівним принципом, що спрямовує багатосторонню торгівлю послугами. Права

інтелектуальної власності розглядалися під час встановлення правил, що захищають торгівлю та інвестиції ідей, концепцій, дизайнів, патентів тощо [27].

Метою СОТ є забезпечення гладкого, вільного та передбачуваного початку світової торгівлі. СОТ створює та втілює основні правила глобальної торгівлі між країнами-членами, пропонуючи систему міжнародної торгівлі. СОТ має на меті створити економічний мир і стабільність у світі через багатосторонню систему, засновану на згоді держав-членів. До СОТ входять 164 члени, які також ратифікували правила СОТ у своїх країнах. Це означає, що правила СОТ стають частиною внутрішньої правової системи країни. Таким чином, правила застосовуються до місцевих компаній, які ведуть бізнес на міжнародній арені. Якщо компанія вирішить інвестувати в іншу країну, наприклад, відкривши офіс у цій країні, правила СОТ (і, отже, місцеві закони країни) регулюватимуть, як це можна зробити. Теоретично, якщо країна є членом СОТ, її місцеві закони не можуть суперечити правилам і нормам СОТ, які наразі регулюють приблизно 96,4% усієї світової торгівлі. Чинним генеральним директором Світової організації торгівлі є Нгозі Оконджо-Івеала з Нігерії. Рішення приймаються консенсусом, хоча також може бути прийнято більшістю голосів (це дуже рідко). Розташована в Женеві, Швейцарія, Конференція міністрів, яка збирається щонайменше кожні два роки, ухвалює найвищі рішення. Крім багатьох робочих груп і комітетів, існує також рада з товарів, рада з послуг і рада з прав інтелектуальної власності, які підпорядковуються загальній раді [27].

На кінець 2020 року лише 14 країн світу не були якимось чином залучені до Світової організації торгівлі (СОТ). До СОТ входять 164 країни, члени Європейського Союзу, і ще 25 держав-спостерігачів, які перебувають у процесі приєднання. Таким чином, у 2020 році більше 98% світової торгівлі товарами становили країни-члени СОТ. Порівняння обсягів торгівлі до та після приєднання до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) або СОТ показує, що майже всі країни зазнали стабільного зростання торгівлі після членства. Причинно-наслідковий емпіричний аналіз підтверджує позитивний вплив СОТ на міжнародну торгівлю. З 2000 по 2016 рік переважна більшість (79%) членів СОТ відчували значне

зниження торговельних (експортно-імпортних) витрат у результаті членства в СОТ. Меншість (21%), яка не відчула зниження торговельних витрат внаслідок членства в СОТ, складали переважно колишні комуністичні країни та дуже малі країни. Якщо конвертувати ці зміни в тарифний еквівалент (*ad-valorem* тарифний еквівалент (AVE)), середній член СОТ побачив зниження AVE на 15% в результаті членства в СОТ. Найбільше падіння AVEs у країнах, що розвиваються (в середньому 21% падіння AVE), за ними йдуть країни-експортери палива (17% падіння) і розвинені країни (7% падіння). Скорочення торговельних витрат у країнах з перехідною економікою є дуже неоднорідним. Відповідний простий середній показник AVE вказує на збільшення торгових витрат для країн з перехідною економікою приблизно на 16% [46, с. 4].

Багатостороння торговельна система, заснована на правилах, спочатку під захистом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ), а пізніше в рамках Світової організації торгівлі (СОТ), перебуває в кризі, функціонування системи врегулювання суперечок СОТ підірвано, відсутність прогресу у переговорах і торгових війнах між США, Китаєм і Європою. У суспільстві також існує значний скептицизм щодо ролі СОТ у майбутньому. Основне політичне питання у світлі кризи, що спостерігається в СОТ, полягає в тому, наскільки лібералізована міжнародна торгівля принесла переваги домогосподарствам і компаніям. Протягом останніх десятиліть ГАТТ і СОТ успішно збільшували кількість держав-членів. Паралельно з цим прогресивним міжнародним співробітництвом у торговельній політиці як ГАТТ, так і СОТ зробили внесок у глобалізацію світу шляхом зменшення та усунення торговельних бар'єрів і модернізації правил міжнародної торгівлі [22].

У 2019 році світовий експорт товарів і послуг (загальний експорт) досяг 24,8 трлн дол. після історичного рекорду в 25,2 трлн дол. роком раніше. Приблизно три чверті (76%) цієї світової торгівлі у 2019 році складався з експорту товарів (або 18,9 трлн дол. США), а решта 24% становив експорт послуг (досягнувши найвищого значення в 6,1 трлн дол. США). На рис. 2.1 показано, як загальний обсяг торгівлі безперервно зростав протягом останніх десятиліть до глобальної фінансової кризи

2008 року. Останні 10 років характеризуються значно нижчим середнім зростанням торгівлі порівняно з попередніми періодами. Через глобальну пандемію очікується значне скорочення міжнародної торгівлі, принаймні в короткостроковій перспективі [46, с. 9].

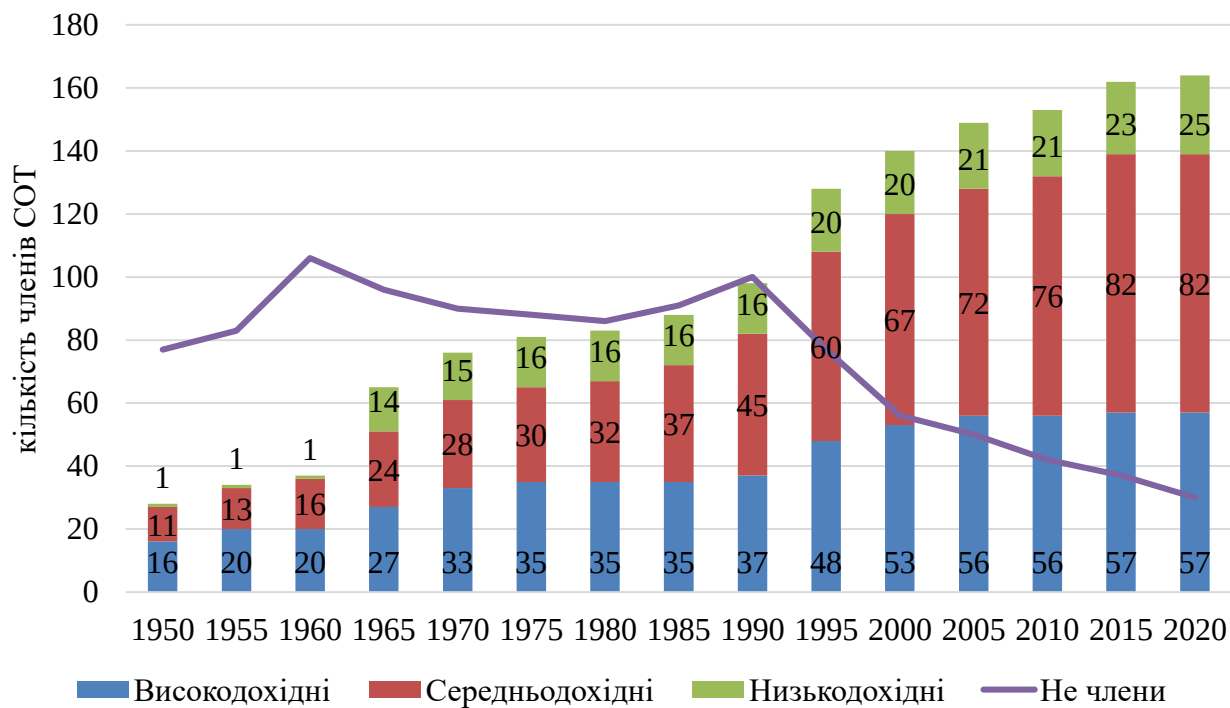

Рис. 2.1 – Кількість членів ГАТТ/СОТ у порівнянні з не членами [46, с. 9]

Рисунок 2.2 також ілюструє, що світова торгівля товарами та послугами прискорилося після середини 1990-х років.

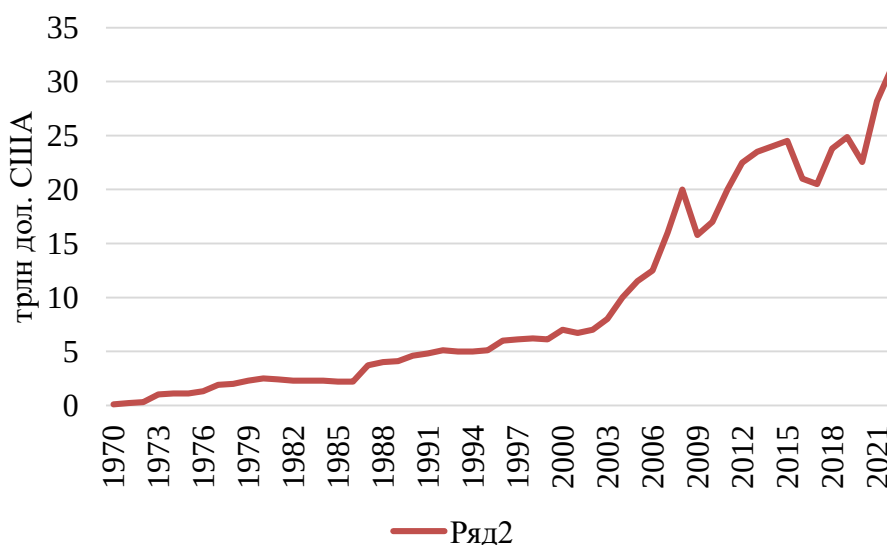

Рис. 2.2 – Світовий експорт товарів і послуг [25]

Два важливі аспекти підтримали цю позитивну тенденцію: 1) із заснуванням СОТ правила міжнародної торгівлі були розширені, щоб охопити послуги, інтелектуальну власність і врегулювання суперечок, і 2) у 2001 році Китай став членом СОТ і зробив значний внесок у прискорення транскордонної торгівлі.

У 2019 році країни-члени СОТ відповідали за 98% усього світового товарного експорту (18,6 трлн. дол США), а країни, що не є членами – лише 2% (близько 300 млрд дол.США). Вже в 1948 році понад 60% світового експорту товарів походили з держав-членів ГАТТ. Зі збільшенням кількості членів ця частка зростає протягом останніх років. Однак через зміну структури світової торгівлі в 1970-х роках частка членів ГАТТ/СОТ стагнувала або тимчасово скоротилася. З початком Уругвайського раунду та заснуванням СОТ у 1995 році частка членів СОТ у світовому експорті товарів постійно зростала. У 2020 році понад 98% світового експорту товарів становили країни-члени СОТ. Така ж частка світового імпорту припадає на країни СОТ (рис. 2.3) [17].

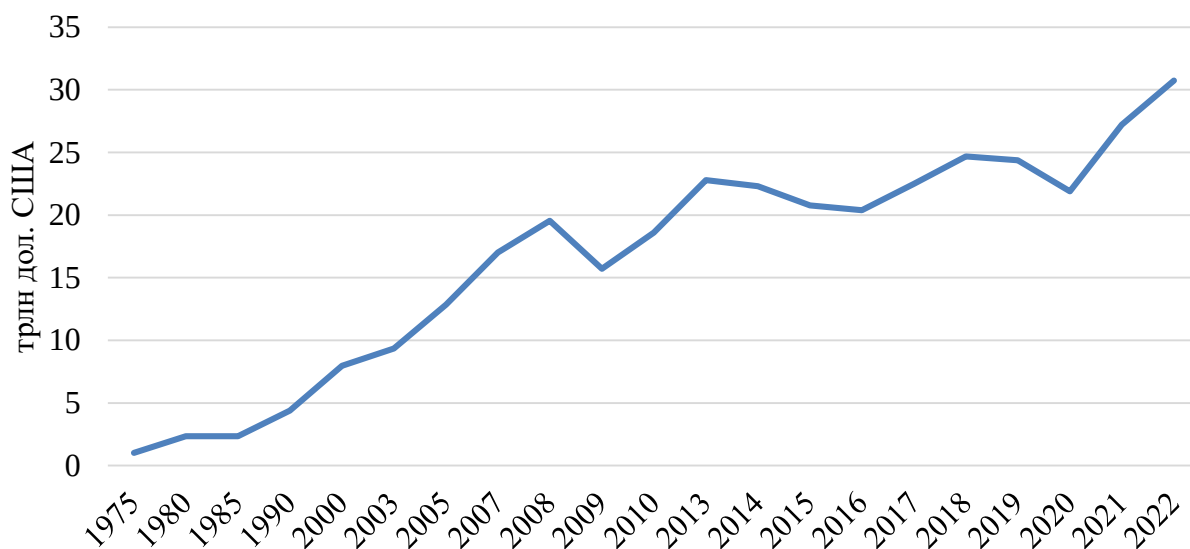

Рис. 2.3 – Світовий імпорт товарів і послуг [33]

Шість ключових цілей СОТ включають [29, с. 51]:

- встановлення та забезпечення виконання правил міжнародної торгівлі;
- надання форуму для переговорів і моніторингу подальшої лібералізації торгівлі;
- вирішення торгових суперечок;

- підвищення прозорості в процесах прийняття рішень;
- створення можливостей для співпраці з іншими великими міжнародними економічними установами, залученими до глобального економічного управління;
- надання допомоги країнам, що розвиваються, щоб повною мірою скористатися перевагами глобальної торгової системи.

Зростаюча відкритість великих ринків, що розвиваються, відкриває простір для нових експортних можливостей для країн. Це є позитивним показником зростання. Вважається, що глобалізація виникла та продовжує розширюватися завдяки режиму СОТ, який заохочував вільну або менш обмежену торгівлю товарами, послугами, технологіями та переміщення капіталу між різними країнами. Різноманітні умови, включаючи торговельні бар'єри, фінансову допомогу, піратство та більш помітне порушення прав інтелектуальної власності, які раніше стикалися зі зростанням міжнародної торгівлі через відмінні правила торгівлі та відсутність взаємності, були значною мірою розглянуті. СОТ надає державам глобальний шлях для зустрічі та вирішення цих питань, щоб створити засоби для гарантування загальноприйнятих рішень для плавного переходу до більших режимів вільної торгівлі. Незважаючи на успіхи СОТ у заохоченні вільної торгівлі, стверджується, що це лише надає перевагу розвиненим країнам, які володіють капіталом, матеріалами та технологіями, щоб конкурувати в глобальній економіці [20, с. 31].

Прикро відзначити, що вигоди від вищезазначеного збільшення світової торгівлі на 25% нерівномірно розподіляються між розвиненими та країнами-членами, що розвиваються. Незважаючи на чисельність населення країн, що розвиваються, на них припадає лише 0,03% світових торговельних потоків. Замість «вільної» торгівлі, яку просуває СОТ, країни, що розвиваються, віддадуть перевагу «вільній і справедливій» торгівлі, відстоюватимуть її та пропагуватимуть її серед держав. У той час як очікується, що країни, що розвиваються, усунуть торговельні бар'єри та зроблять свій ринок доступним для розвинених країн, розвинені країни непомітно зробили свій ринок недоступним для країн, що розвиваються, непомітно використовуючи тарифні та нетарифні бар'єри. Наприклад, уряд США

продовжував значно підтримати свою сільськогосподарську галузь субсидіями. Мається на увазі, що сільськогосподарській продукції з країн, що розвиваються, які не отримують такої підтримки від свого уряду, буде важко конкурувати з сільськогосподарською продукцією США, яка сильно субсидується [16].

За останні 60 років світова економіка створила розгалужену мережу інвестиційних угод, які регулюють і захищають міжнародні інвестиції. Ці договори були задумані, щоб охоплювати головним чином інвестиційні аспекти двосторонніх відносин. Однак останні дослідження показали, що двосторонні інвестиційні договори (BIT) також мають сильний вплив на двосторонні торгові потоки. Поява глобальних ланцюгів створення вартості (GVC) спонукала учасників торговельних переговорів поступово включати широкий спектр інвестиційних положень – положень, які лібералізують, захищають і регулюють інвестиції – до регіональних торговельних угод (RTA) і відображати в торговельній політиці міцний взаємозв'язок між торгівлею та інвестиціями. Отже, ця конвергенція інвестиційної та торговельної політики об'єднала традиційні компоненти захисту інвестицій, які містяться в двосторонніх інвестиційних договорах (BIT), з елементами лібералізації торгівлі, властивими RTA. Кількість інвестиційних положень, включених до RTA, з часом постійно зростала (рис. 2.3).

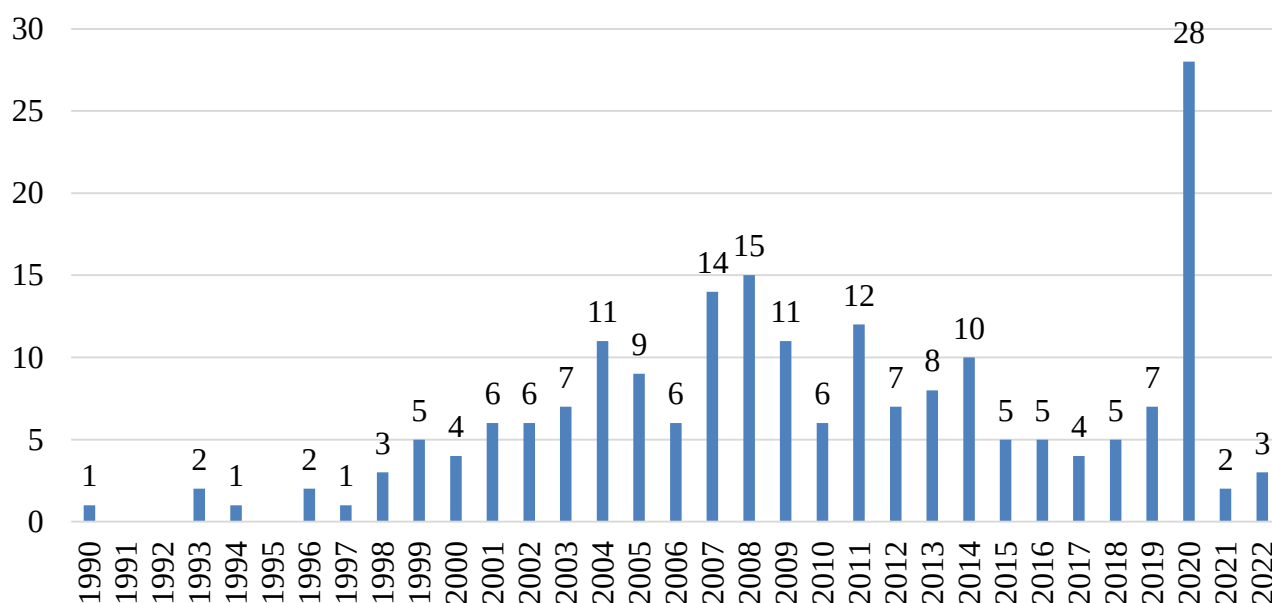

Рис. 2.3 – Кількість RTA із принаймні одним положенням про інвестиції [24, с. 5]

Навіть спеціальні положення про сприяння інвестиціям дедалі частіше включаються до РТА. Варто відзначити, що одна третина діючих РТА містить чіткі положення про сприяння інвестиціям (а половина з них має положення про лібералізацію інвестицій), тоді як майже дві третини діючих РТА включають певні положення щодо інвестицій.

СОТ є органом, покликаним сприяти вільній торгівлі шляхом організації торговельних переговорів і діяти як незалежний арбітр у вирішенні торгових суперечок. Певною мірою СОТ досягла успіху у просуванні більшої вільної торгівлі. Переваги сприяння вільної торгівлі наступні [22]:

- нижчі ціни для споживачів. Скасування мит дає змогу купувати дешевший імпорт;

- вільна торгівля сприяє більшій конкурентоспроможності. Завдяки вільній торгівлі фірми стикаються з більшим стимулом скорочувати витрати. Наприклад, вітчизняна монополія тепер може зіткнутися з конкуренцією з боку іноземних фірм;

- закон порівняльних переваг стверджує, що вільна торгівля дозволить підвищити економічний добробут, тому що країни можуть спеціалізуватися на виробництві товарів, де вони мають нижчу альтернативну вартість.

- економія від масштабу. Заохочуючи вільну торгівлю, фірми можуть спеціалізуватися та виробляти більшу кількість. Це забезпечує більший ефект масштабу, це важливо для галузей з високими постійними витратами, таких як виробництво автомобілів і літаків. У новій теорії торгівлі саме ця спеціалізація та використання ефекту масштабу є найважливішим чинником у покращенні економічного добробуту.

Проте СОТ часто критикували за правила торгівлі, які все ще несприятливі для країн, що розвиваються (табл. 2.1).

Багато розвинених країн пройшли через період тарифного захисту; це дало їм змогу захистити нові галузі вітчизняної промисловості. Вільна торгівля може перешкодити економікам, що розвиваються, розвивати свої молоді галузі. Наприклад, якщо економіка, що розвивається, намагалася диверсифікувати свою

економіку, щоб розвинути нову обробну галузь, вона може бути не в змозі зробити це без певного тарифного захисту.

Таблиця 2.1 – Порівняння позитивних та негативних аспектів впливу СОТ на розвиток міжнародної торгівлі [22]

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Лібералізація торгівлі. СОТ сприяє створенню вільнішого торговельного середовища, де знижуються тарифи та інші бар'єри для міжнародної торгівлі. Це може збільшити доступ до ринків для експортерів і сприяти зростанню торгівлі товарами.	Ризик деіндустріалізації. Деякі критики вказують на те, що вільна торгівля може сприяти перенесенню виробництва в країни з низькими витратами на працю, що може викликати деіндустріалізацію та зменшення робочих місць у високорозвинених країнах.
Правила і стабільність. СОТ надає правила та механізми врегулювання торговельних суперечок, що забезпечує стабільність та прогнозованість для бізнесу. Це може збільшити довіру між учасниками та зменшити ризики для міжнародної торгівлі.	Нерівність. Деякі країни вважають, що правила СОТ не завжди справедливо враховують їхні особливі потреби або недоліки. Це може призводити до нерівних умов конкуренції та сприяти виникненню нерівностей у розвитку.
Підтримка розвинених і розвиваючихся країн. СОТ розробляє спеціальні програми та механізми підтримки для країн, що розвиваються, які можуть сприяти їхньому економічному розвитку через збільшення міжнародної торгівлі.	Непрозорість і складність. Деякі механізми та процедури в СОТ можуть бути складними для розуміння та використання, особливо для менших країн або малих підприємств. Це може обмежувати їхній доступ до переваг від міжнародної торгівлі.

СОТ затьмарюється новими торговими угодами ТІРР. Ці угоди укладаються поза межами СОТ і зосереджуються переважно на США та ЄС. Він виключає Китай, Індію, Бразилію та Південну Африку. Це загрожує зменшити глобальне значення СОТ. Іншим недоліком є труднощі з прогресом. Торговельні угоди СОТ були досить складними для досягнення консенсусу. Різним раундам знадобилося багато років, щоб повільно прогресувати. Це призводить до того, що країни шукають альтернативи, такі як ТІРР або місцеві двосторонні угоди [22].

Торговельні угоди СОТ все ще включають багато протекціонізму в таких сферах, як сільське господарство. Протекціоністські мита, які в першу чергу приносять користь багатшим країнам, таким як ЄС і США. СОТ запровадила жорсткий захист TRIPs (права на інтелектуальну власність, пов'язану з торгівлею). Вони дозволяють фірмам застосовувати патенти та авторські права. У таких сферах, як ліки, що рятують життя, це підняло ціни та зробило їх менш доступними для країн, що розвиваються [50].

СОТ має правила, які надають перевагу транснаціональним компаніям. Наприклад, принцип «найбільшого сприяння» означає, що країни повинні торгувати без дискримінації. Це має переваги, але може означати, що країни, що розвиваються, не можуть віддавати перевагу місцевим підприємцям, а можуть обирати іноземні транснаціональні компанії – незалежно від їхньої історії репатріації прибутку, інвестицій у регіон [22].

Протести проти СОТ, які ми спостерігаємо в усьому світі, є відповіддю на наслідки створення багатосторонньої торгової системи. Критики кажуть, що наслідки політики СОТ є недемократичними через відсутність прозорості під час переговорів. Опоненти також стверджують, що оскільки СОТ функціонує як глобальний орган у сфері торгівлі, і вона має право переглядати внутрішню торговельну політику країни, національний суверенітет ставиться під загрозу. Наприклад, нормативні акти, які країна може забажати встановити для захисту своєї промисловості, працівників або навколишнього середовища, можуть розглядатися як перешкоди для досягнення мети СОТ щодо сприяння вільній торгівлі [27]. Країні, можливо, доведеться пожертвувати власними інтересами, щоб уникнути порушення угод СОТ. Таким чином, країна стає обмеженою у своєму виборі. Крім того, жорстокі режими, згубні для власних країн, можуть ненавмисно отримувати приховану підтримку від іноземних урядів, які продовжують, в ім'я вільної торгівлі, вести справи з цими режимами. Таким чином, несприятливі для великого бізнесу уряди залишаються при владі за рахунок представницького уряду.

Одна резонансна суперечка СОТ пов'язана з правами інтелектуальної власності та обов'язком уряду перед громадянами проти глобальної влади. Одним із добре відомих прикладів є лікування ВІЛ/СНІДу та вартість запатентованих ліків. Бідні країни, такі як країни Південної Америки та Африки на південь від Сахари, просто не можуть дозволити собі купувати ці запатентовані ліки. Якби вони купували або виробляли ці самі ліки під доступною генеричною маркою, що врятувало б тисячі життів, ці країни, будучи членами СОТ, порушили б угоди про права інтелектуальної власності та підпали під можливі торгові санкції [27].

Загалом, СОТ має значний вплив на міжнародну торгівлю товарами, проте важливо зрозуміти як позитивні, так і негативні наслідки цього впливу і працювати над вирішенням потенційних проблем для досягнення більш стійкого та справедливого світового торговельного порядку.

2.2 Роль міжнародних фінансових інституцій у стабілізації економіки

Міжнародні фінансові установи/організації (МФО) — це установи, які надають фінансову підтримку та професійні консультації для діяльності з економічного та соціального розвитку в країнах, що розвиваються, і сприяють міжнародній економічній співпраці та стабільності. Термін «міжнародна фінансова установа» зазвичай відноситься до Міжнародного валютного фонду (МВФ) і п'яти багатосторонніх банків розвитку (МБР): Групи Світового банку, Африканського банку розвитку, Азійського банку розвитку, Міжамериканського банку розвитку та Європейського банку реконструкції та розвитку. Останні чотири з них зосереджені на одному світовому регіоні, тому їх часто називають регіональними банками розвитку. МВФ і Світовий банк, навпаки, є глобальними за своєю сферою діяльності; вони також є спеціалізованими установами в системі ООН, але керуються незалежно від неї [21, с. 84].

Усі МФО визнають членами-власниками лише суверенні країни, але всі характеризуються широким членством країни, включаючи як країни-позичальники, що розвиваються, так і розвинені країни-донори; членство в регіональних банках розвитку не обмежується країнами регіону, а включає країни з усього світу. Кожна МФО має власний незалежний правовий та операційний статус, але оскільки значна кількість країн є членами кількох МФО, між ними підтримується високий рівень співпраці. Загалом кажучи, МВФ надає тимчасову фінансову допомогу країнам-членам, щоб полегшити коригування платіжного

балансу. МБР надають фінансування розвитку країнам, що розвиваються, за допомогою [23]:

- довгострокових позик (зі строком погашення до 20 років) на основі ринкових процентних ставок. Щоб отримати фінансові ресурси для цих позик, МБР позичають на міжнародних ринках капіталу та повторно позичають урядам країн, що розвиваються;

- дуже довгострокові позики (часто термінові кредити зі строком погашення від 30 до 40 років) за процентними ставками, значно нижчими за ринкові. Вони фінансуються за рахунок прямих внесків урядів країн-донорів;

- деякі МБР також пропонують грантове фінансування, переважно для технічної допомоги, консультаційних послуг або підготовки проектів. Усі міжнародні фінансові організації активно підтримують програми, які є глобальними за масштабом, на додаток до їх основної ролі фінансування та надання технічної допомоги програмам на рівні країни.

Декілька інших державних міжнародних банків і фондів також надають позики країнам, що розвиваються, і їх часто об'єднують як інші багатосторонні фінансові установи, а не як МФО. Зазвичай вони мають відносно вузьку структуру власності чи членства або зосереджені на певних секторах чи видах діяльності. Серед них Європейський інвестиційний банк, Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку, Ісламський банк розвитку, Північний фонд розвитку та Північний інвестиційний банк, а також Фонд міжнародного розвитку Організації країн-експортерів нафти. Ряд субрегіональних банків, створених з метою розвитку, також класифікуються як багатосторонні банки, а не як МФО, оскільки вони належать групі країн (як правило, позичальників, а не донорів). Серед них Corporación Andina de Fomento (Андська корпорація розвитку), Карибський банк розвитку, Центральноамериканський банк економічної інтеграції, Східноафриканський банк розвитку та Західноафриканський банк розвитку. Деякі інші міжнародні установи, такі як Банк міжнародних розрахунків, Форум фінансової стабільності та Базельський комітет, також відіграють важливу роль у міжнародній фінансовій системі, але не займаються кредитуванням [23].

Міжнародний валютний фонд МВФ був заснований міжнародним договором у 1945 році як центральна установа міжнародної валютної системи — системи торгівлі валютою та обмінними курсами, що дозволяє вести бізнес між країнами з різними валютами. МВФ прагне запобігти кризам у системі, заохочуючи країни до прийняття розумної економічної політики та контролюючи дотримання ними такої політики; це також, як випливає з назви, фонд, який можуть використовувати учасники, які потребують тимчасового фінансування для вирішення проблем платіжного балансу. Зокрема, статутні цілі МВФ включають сприяння збалансованому розширенню світової торгівлі, стабільності обмінних курсів, уникнення конкурентної девальвації валюти та впорядковане виправлення проблем платіжного балансу. Для досягнення цих цілей МВФ займається трьома видами діяльності [8]:

(а) стежить за економічними та фінансовими розвитком і політикою як у своїх країнах-членах, так і на глобальному рівні, і пропонує своїм членам політичні поради на основі більш ніж 50-річної діяльності досвіду;

(b) надає позики країнам-членам, які мають проблеми з платіжним балансом, не лише для забезпечення тимчасового фінансування, але й для підтримки економічного пристосування та реформ, спрямованих на усунення основних проблем;

(с) надає урядам і центральним банкам своїх країн-членів технічну допомогу та навчання у сферах своєї компетенції.

Covid і російсько-українська війна призвели до стрімкого зростання кредитування МВФ (передпандемічний підйом у 2018-2019 роках був в основному через велику позику Аргентині). Сукупний кредитний борг GRA нещодавно досяг рекордного рівня. Як показано на рис. 2.4, таке значне зростання обсягів кредитування МВФ разом із вищою вартістю запозичень є безпрецедентним з моменту заснування Фонду.

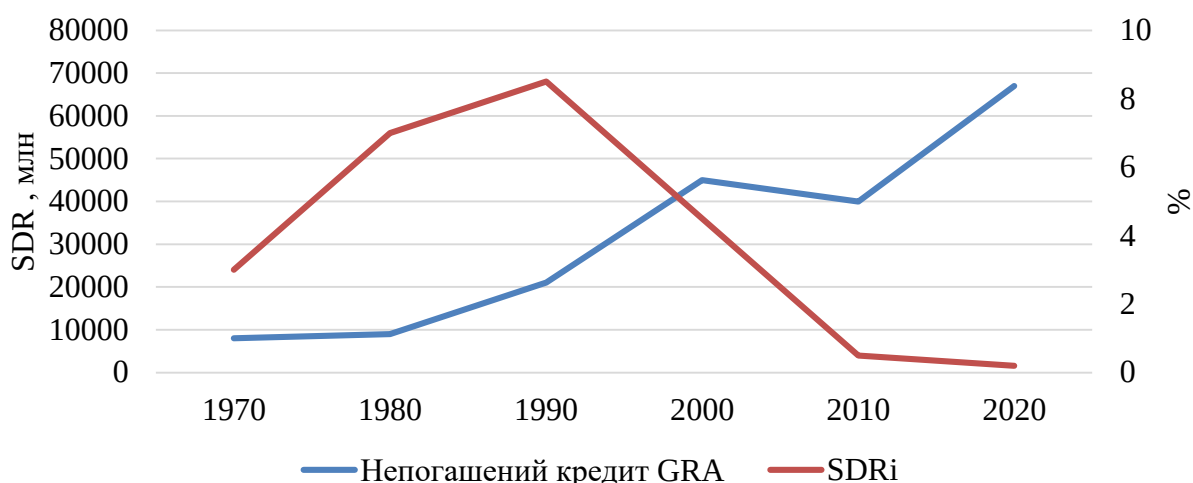

Рис. 2.4 – Заборгованість за кредитами МВФ та витрати на позики МВФ [38, с. 6]

Розширення кредитування МВФ історично збігалось з падінням SDRi, враховуючи те, що головні центральні банки зазвичай пом'якшували монетарну політику у відповідь на глобальні економічні спади, через які багато країн зверталися до Фонду. Принаймні, дивлячись на сукупність, витрати на кредитування МВФ зазвичай змінювалися антициклічно: МВФ надавав відносно дешеве фінансування саме тоді, коли країни найбільше потребували допомоги. Навіть на початку 80-х років, ще в один період, коли багато країн із низьким і середнім рівнем доходу зіткнулися з борговою кризою, SDRi почав знижуватися, коли запозичення МВФ різко зросли. Подібним чином, широкомасштабні програми МВФ після світової фінансової кризи 2008 року супроводжувалися тривалим періодом ультрам'якої монетарної політики та SDRi на рівні або близько до мінімального рівня лише 0,05% [38, с. 5].

Штаб-квартира МВФ знаходиться у Вашингтоні, округ Колумбія, і керується майже глобальним членством із 184 країн. МВФ також є основним форумом для обговорення не лише національної економічної політики в глобальному контексті, але й питань, важливих для стабільності міжнародної валютної та фінансової системи. До них належать вибір країнами механізмів обмінного курсу, ризики дестабілізації міжнародних потоків капіталу та розробка міжнародно визнаних стандартів і кодексів для політики та установ.

Заснований у 1945 році на тій же міжнародній конференції, що й МВФ, Світовий банк спочатку був залучений головним чином до відновлення країн, зруйнованих Другою світовою війною. Коли ці країни відновлювалися, Банк зосередив свою основну увагу на другому поставленому перед ним завданні, а саме на економічному розвитку неіндустріалізованих країн світу з метою вивести світ із бідності. Світовий банк організований приблизно як кооператив, акціонерами якого є ті самі 184 країни, що входять до складу МВФ. Країни-власники акцій представлені Радою керуючих, яка є основним органом, що визначає політику Банку. Як правило, губернаторами є міністри фінансів або розвитку країн-членів. Оскільки вони зустрічаються лише раз на рік, керівники делегують більшу частину прийняття рішень Банку 24 виконавчим директорам, які працюють на місці в Банку. Губернатори також заснували Комітет розвитку на міністерському рівні. Завдання комітету полягає в тому, щоб сприяти досягненню міжурядового консенсусу з питань розвитку, а також надавати поради радам керуючих як Банку, так і МВФ щодо критичних питань розвитку та щодо фінансових ресурсів, необхідних для сприяння розвитку [23].

МВФ і Світовий банк започаткували Ініціативу бідних країн із великою заборгованістю (HIPC) у 1996 році, щоб гарантувати, що жодна бідна країна не зіткнеться з некерованим борговим тягарем. У 2005 році, щоб прискорити прогрес у досягненні Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй, Ініціативу HIPC було доповнено Ініціативою багатостороннього списання боргів (Debt Relief Initiative) (додаток В). Це дозволяє країнам, які завершують процес Ініціативи HIPC, отримати 100-відсоткове полегшення відповідних боргів від МВФ, Світового банку та Африканського фонду розвитку. У 2007 році Міжамериканський банк розвитку надав додаткове («поза HIPC») полегшення боргу п'яти HIPC у Західній півкулі. Неурядові організації, такі як «Oxfam» та «Глобальний обмін обмеженими ресурсами» (Global Exchange), активно підтримували цю ініціативу та лобіювали за неї, сприяючи зменшенню фінансового тиску на країни з високим рівнем боргу [28, с. 27].

Група Світового банку, штаб-квартира якої знаходиться у Вашингтоні, округ Колумбія, складається з п'яти установ: Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародної асоціації розвитку (МАР), Міжнародної фінансової корпорації (МФК), Багатосторонньої інвестиційної організації гарантійного агентства (MIGA) і Міжнародного центру з вирішення інвестиційних спорів (ICSID). Кожна установа відіграє різну, але важливу роль у корпоративній місії групи щодо зменшення глобальної бідності та підвищення рівня життя в країнах, що розвиваються. Разом вони надають позики під низькі відсотки, безвідсоткові кредити та гранти урядам і приватному сектору в країнах, що розвиваються, для інвестицій в освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру, комунікації та багато інших цілей, а також послуги на підтримку цих інвестицій [31].

МБРР зосереджується на країнах із середнім рівнем доходу та кредитоспроможних країнах із низьким рівнем доходу, тоді як МАР зосереджується на найбільш бідніших країнах світу. МБРР надає позики лише урядам, фінансуючи ці позики в основному шляхом продажу облігацій із рейтингом потрійного А на світових фінансових ринках. Хоча МБРР заробляє невелику маржу на цьому кредитуванні, більша частка його доходу надходить від позичання власного капіталу. Цей капітал складається з резервів, накопичених роками, і грошей, сплачених акціонерами Світового банку. Цей дохід також покриває операційні витрати Світового банку, і частина його була спрямована на МАР та списання боргів. МАР є найбільшим у світі джерелом безвідсоткових позик і безвідплатної допомоги урядам найбільш бідних країн. Його фонди поповнюються кожні 3 роки 40 країнами-донорами. Додаткові кошти генеруються шляхом погашення основної суми безвідсоткових позик на 35-40 років; ці кошти потім доступні для повторного кредитування. Суми кредитів МАР змінюються з року в рік, але загалом вони становлять близько 40% від загального обсягу кредитів Групи Світового банку. IFC зосереджується на фінансуванні проектів у приватному секторі, у яких вона може брати участь у капіталі на додаток до кредитування [31].

Щоб країна могла отримати доступ до ресурсів МАР, вона має перебувати в ситуації відносної бідності, про що свідчить її дохід на душу населення, нижчий за межу операційної межі МАР, що становить 1315 дол. США у 24 фінансовому році, та/або відсутність кредитоспроможності для запозичень МБРР. Кошти МАР розподіляються між країнами-реципієнтами відповідно до рівня їхнього доходу та успіхів в управлінні їхньою економікою та поточних проектів МАР. Умови кредитування IDA є дуже пільговими, тобто кредити IDA не передбачають жодних або низьких відсотків. Умови фінансування для кожної країни-члена варіюються залежно від щорічної оцінки ВНД країни на душу населення, кредитоспроможності щодо запозичень Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) , ризику боргової скрути та чисельності населення. Більшість ресурсів МАР надається у формі дуже пільгових позик (також відомих як кредити) або грантів МАР [7].

Частина ресурсів МАР пропонується на непільгових умовах одержувачам МАР, які відповідають вимогам. У фінансовому році, який закінчився 30 червня 2023 року, загальна сума зобов'язань МАР склала 34,2 млрд дол. США, з яких 7,3 млрд дол. США – гранти. Африканський регіон отримав 75 % (25,8 млрд дол. США) від загальної суми зобов'язань. З 1960 року IDA надала 533 млрд дол. 115 країнам. Річні зобов'язання стабільно збільшувалися і становили в середньому близько 36 млрд дол. США за останні три роки (21-23 фінансові роки). Найбільшим отримувачем у 2023 році є Пакистан (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Топ-10 позичальників за 2023 фінансовий рік [31]

Країна	Млн дол.
Пакистан	2,305
Бангладеш	2300
Танзанія	2,135
Кенія	2,01
Конго, Демократична Республіка	1940
Кот д'Івуар	1850
Ефіопія	1700
Мозамбік	1625
Нігерія	1,551
Сенегал	1,219

Операції, що фінансуються МАР, спрямовані на початкову освіту, базові медичні послуги, чисту воду та санітарію, захист навколишнього середовища, покращення бізнес-клімату, інфраструктуру та інституційні реформи. Ці проекти прокладають шлях до економічного зростання, створення робочих місць, підвищення доходів і кращих умов життя (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Кредитування МАР за секторами у 2023 фінансовому році, % від загального [31]

Сектор	%
Інфраструктура (енергетика, ІКТ, транспорт, вода та управління відходами)	28
Соціальні послуги (освіта, охорона здоров'я та соціальний захист)	25
Державне управління	23
Сільське господарство	14
Промисловість і торгівля	7
Фінанси	4

MIGA сприяє прямим іноземним інвестиціям у країни, що розвиваються, страхуючи інвесторів від політичних або некомерційних ризиків у цих країнах. ICSID надає форум для посередництва в суперечках між інвесторами та урядами та консультує уряди в їхніх зусиллях із залучення інвестицій.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) був заснований у 1991 році, коли комунізм руйнувався в Центральній та Східній Європі, і ці країни потребували підтримки для розвитку нового приватного сектора в демократичному середовищі. Статут ЄБРР є унікальним серед МБР, оскільки він передбачає, що ЄБРР може працювати лише в країнах, які дотримуються демократичних принципів. ЄБРР, штаб-квартира якого знаходиться в Лондоні, належить 60 країнам і 2 міжурядовим установам, Європейському Союзу та Європейському інвестиційному банку. Акціонерний капітал ЄБРР забезпечується його членами. ЄБРР безпосередньо не використовує капітал акціонерів для фінансування своїх позик. Натомість його рейтинг кредитоспроможності потрійний А дозволяє позичати кошти на міжнародних ринках капіталу шляхом випуску облігацій та інших боргових інструментів за дуже вигідними ринковими ставками. Хоча його акціонери в державному секторі, ЄБРР інвестує переважно в приватні

підприємства, зазвичай разом з комерційними партнерами. Сьогодні ЄБРР використовує свої інвестиційні інструменти, щоб допомогти побудувати ринкову економіку та демократію у 27 країнах від Центральної Європи до Центральної Азії. Він забезпечує фінансування проектів для банків, галузей промисловості та окремих підприємств у формі як нових підприємств, так і інвестицій в існуючі компанії. Він також співпрацює з державними компаніями для підтримки приватизації, реструктуризації державних підприємств і покращення муніципальних послуг. ЄБРР використовує свої тісні відносини з урядами регіону для просування політики, яка сприятиме сприянню бізнес-середовища [39].

Усі МФО мають дві основні лінії продуктів, які допомагають вирішувати глобальні та регіональні проблеми: їхні національні програми та глобальні та регіональні програми. За визначенням, національні програми підтримують стратегії розвитку та інвестиційні проекти окремих країн, але в сукупності ці програми сприяють підвищенню добробуту регіону країни та світу в цілому. Глобальні та регіональні програми надають фінансові ресурси для безпосереднього вирішення глобальних і регіональних проблем і збільшення пропозиції глобальних суспільних благ. Вони також сприяють міжнародній співпраці.

Міжнародний валютний фонд МВФ відіграє центральну роль у вирішенні глобальних проблем, пов'язаних зі сприянням стабільному та відкритому світовому економічному та фінансовому середовищу. По-перше, він робить це шляхом спостереження за економічною політикою тих країн, які через свій розмір або критичну роль у міжнародній торгівлі чи фінансах є важливими для здоров'я глобальної економічної системи. Консультації з промислово розвиненими країнами, які МВФ проводить згідно зі статтею IV Статей Угоди, є засобом для просування відповідної політики, такої як стримування внутрішніх дисбалансів, які можуть становити ризики для світової економіки. МВФ також стає дедалі активнішим у багатосторонньому нагляді, підкреслюючи як макроекономічні, так і фінансові ризики, які виникають на глобальному рівні. МВФ планує зробити свій нагляд більш ефективним шляхом детальнішого аналізу конкретних слабких місць і спотворень у світовій фінансовій системі, які підвищують ризик кризи чи

зараження чи перешкоджають адаптації до глобалізації. Це також сприятиме міжнародному діалогу в рамках міжнародної спільноти щодо багатосторонніх дій, необхідних для забезпечення глобальної фінансової стабільності. По-друге, МВФ надає фінансову підтримку країнам-членам, які відчують тривалі труднощі з платіжним балансом. Таке кредитування допомагає стабілізувати постраждалу економіку, а також захищає глобальну фінансову стабільність. Стабілізаційні позики надаються за ринковими процентними ставками для країн з високим і середнім рівнем доходу та на пільгових умовах для країн з низьким рівнем доходу [15].

Підтримка глобальних програм з боку Світового Банку почалася декілька десятиліть тому, коли було створено Консультативну групу з міжнародних сільськогосподарських досліджень (CGIAR), для якої Банк виступає як організатором, так і донором, а також кредитором для країн, що розвиваються, для додаткової діяльності. CGIAR, який об'єднує провідні сільськогосподарські науково-дослідні інститути з усього світу, досяг помітних успіхів у створенні глобальних суспільних благ, таких як високоврожайні сорти сільськогосподарських культур, які є основою Зеленої революції. Будучи єдиною глобальною установою серед МБР, Світовий банк за останні роки швидко збільшив свою підтримку глобальних програм.

Загалом міжнародні фінансові установи/організації (МФО) відіграють вирішальну роль у формуванні глобальної економіки наступними способами [47]:

1. Економічна стабільність. МФО, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк, працюють над підтримкою глобальної економічної стабільності. Вони надають фінансову допомогу країнам, які стикаються з проблемами платіжного балансу, валютними кризами чи іншими економічними проблемами.

2. Фінансування розвитку. Світовий банк і регіональні банки розвитку надають позики та гранти країнам, що розвиваються, на інфраструктурні проекти, скорочення бідності та ініціативи сталого розвитку. Це допомагає усунути

глобальні економічні диспропорції. Прикладами МФО, орієнтованих на розвиток, є Світовий банк і Африканський банк розвитку.

3. Політичні поради. МФО пропонують політичні поради країнам-членам, сприяючи економічним реформам і належному управлінню. Ця порада може вплинути на фіскальну та монетарну політику, торговельну практику та нормативно-правову базу, впливаючи на загальний глобальний економічний ландшафт.

4. Полегшення боргових зобов'язань: МФО сприяють ініціативам щодо полегшення боргового зобов'язання, надаючи допомогу бідним країнам із великими боргами. Це допомагає полегшити тягар боргу та сприяє економічному розвитку.

5. Фінансове регулювання та стандарти. МФО сприяють розробці та впровадженню міжнародних фінансових правил і стандартів. Це допомагає створити більш прозору та стабільну глобальну фінансову систему, зменшуючи ризик фінансових криз. Приклади включають Банк міжнародних розрахунків (BIS) і Раду фінансової стабільності (FSB).

6. Стабілізація валюти. МФО можуть допомагати в управлінні питаннями стабільності валюти та обмінного курсу, сприяючи більш передбачуваний і стабільній міжнародній валютній системі.

7. Екстрена допомога. МФО реагують на глобальні економічні кризи, надаючи екстрену фінансову допомогу. Ця підтримка може допомогти стабілізувати економіку під час негараздів, запобігаючи широкомасштабному економічному спаду.

8. Сприяння торгівлі. Деякі міжнародні фінансові організації, як-от Міжнародна фінансова корпорація (IFC), підтримують розвиток приватного сектору та сприяють міжнародній торгівлі, надаючи фінансування та досвід підприємствам.

9. Дослідження та збір даних. МФО проводять економічні дослідження та збирають дані про глобальні економічні тенденції. Ця інформація є цінною для політиків, компаній і дослідників для прийняття обґрунтованих рішень.

10. Розбудова потенціалу. МФО допомагають країнам-членам у розбудові інституційного та людського потенціалу. Це включає програми навчання, технічну допомогу та ініціативи з обміну знаннями для зміцнення економічного менеджменту та управління.

11. Підтримка міжнародної торгівлі та інвестицій. МФО можуть сприяти міжнародній торгівлі та інвестиціям, надаючи гарантії, страхування та інші фінансові послуги. Наприклад, Світова організація торгівлі (СОТ) допомагає укладати торговельні угоди та вирішувати суперечки, а Багатостороннє агентство гарантій інвестицій (MIGA) надає інвесторам страхування від політичних ризиків.

12. Сприяння регіональній інтеграції. МФО також можуть сприяти регіональній економічній інтеграції, надаючи позики та технічну допомогу для підтримки транскордонних інфраструктурних проектів і торгових угод. Наприклад, Міжамериканський банк розвитку (МБР) підтримує зусилля з інтеграції в Латинській Америці та Карибському басейні.

13. Заохочення сталого розвитку: багато міжнародних фінансових організацій сприяють сталому розвитку, надаючи фінансування для екологічно чистих проектів, таких як відновлювані джерела енергії та стійке сільське господарство. Приклади МФО, орієнтованих на сталий розвиток, включають Глобальний екологічний фонд (GEF) і Зелений кліматичний фонд (GCF).

14. Забезпечення фінансового регулювання та нагляду: деякі МФО допомагають регулювати та наглядати за фінансовими системами з метою запобігання фінансовим кризам.

15. Підтримка розвитку приватного сектору: МФО можуть надавати позики, капітал і технічну допомогу для підтримки зростання компаній приватного сектора в країнах, що розвиваються. Прикладами є Міжнародна фінансова корпорація (IFC) і Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР).

16. Надання гуманітарної допомоги: міжнародні фінансові організації також можуть надавати фінансування для гуманітарної та екстреної допомоги, як-от реагування на стихійні лиха та допомога біженцям. Приклади включають

Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) і Агентство ООН у справах біженців (УВКБ ООН) [40].

17. Заохочення ефективного врядування: деякі міжнародні фінансові організації надають фінансування та технічну допомогу для підтримки належного врядування, боротьби з корупцією та верховенства права. Приклади включають Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) і Корпорацію «Виклики тисячоліття» (МСС).

18. Сприяння полегшенню боргів: міжнародні фінансові організації можуть надавати допомогу країнам із неприйнятним рівнем боргу. Наприклад, МВФ і Світовий банк забезпечили полегшення боргу багатьом африканським країнам через ініціативу бідних країн із великою заборгованістю (HIPC).

19. Підтримка досліджень і обміну знаннями: деякі міжнародні фінансові організації підтримують дослідження і обмін знаннями з метою сприяння розробці політики на основі фактичних даних і покращенню результатів розвитку. Приклади включають Міжнародний дослідницький інститут продовольчої політики (IFPRI) та Інститут закордонного розвитку (ODI).

Таким чином, міжнародні фінансові установи відіграють багатогранну роль у сприянні економічній стабільності, розвитку та співпраці на глобальному рівні. Їхній вплив поширюється на формування політики, фінансове регулювання та вирішення проблем, які впливають на загальний стан світової економіки.

2.3 Взаємодія міжнародних організацій з національними економічними системами

Глобальне економічне управління стосується зусиль з організації, структурування та регулювання економічних взаємодій. Економічне управління має справу з безліччю політичних викликів, включаючи визначення основних прав власності, зусилля щодо монетарної та фіскальної співпраці, а також занепокоєння щодо «макропруденційного регулювання» фінансових ринків. Глобальна

фінансова криза продемонструвала не лише важливість макроекономічної та регуляторної співпраці, але й роль криз у переосмисленні цілей самого економічного управління. Дебати в галузі міжнародних відносин (IR) і міжнародної політичної економії (IPE) щодо глобального економічного управління оберталися навколо стратегічних взаємодій, соціально-психологічних сил і появи нових агентів і міжнародних організацій після кризи. У прикладних умовах IPE ці дебати більш чітко стосуються системної важливості гегемонічної влади, багатосторонніх взаємодій або інтерсуб'єктивних інтерпретацій. Ці погляди перетинаються з неореалістичними, неоліберальними та конструктивістськими припущеннями щодо системних взаємодій [26].

Основними аспектами взаємодії між міжнародними організаціями та національними економічними системами є такі [1]:

1. Регулювання торгівлі та інвестицій: міжнародні організації, такі як Всесвітня торговельна організація (ВТО), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, встановлюють правила та стандарти для міжнародної торгівлі та інвестицій, що впливає на національні економічні системи.

2. Фінансова стабільність: міжнародні фінансові організації, такі як МВФ та Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), надають фінансову підтримку країнам у разі фінансових криз або нестабільності, а також сприяють впровадженню реформ для забезпечення стабільності.

3. Розвиток інфраструктури та людського капіталу: Міжнародні організації надають технічну допомогу та фінансову підтримку країнам для розвитку їхньої інфраструктури (такої як транспортна, енергетична тощо) та підвищення рівня освіти та охорони здоров'я.

4. Захист прав людини та працівників: міжнародні організації сприяють впровадженню стандартів щодо прав людини, працівників та соціального захисту, що може впливати на економічну політику країн.

5. Стандарти та рекомендації: міжнародні організації можуть розробляти стандарти, норми та рекомендації з певних галузей економіки, таких як торгівля, фінанси, промисловість тощо. Національні економічні системи можуть

враховувати ці стандарти при формуванні внутрішніх політик та законодавства [5, с. 8].

6. Фінансова підтримка та інвестиції: міжнародні фінансові інституції, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ) чи Світовий банк, надають фінансову підтримку та інвестиції країнам з метою сприяти їхньому економічному розвитку та стабілізації.

7. Моніторинг та оцінка: міжнародні організації можуть проводити моніторинг та оцінку економічних показників країн, таких як зростання ВВП, інфляція, безробіття тощо. Ця інформація може бути використана для розробки рекомендацій для політик країн членів.

8. Технічна допомога та навчання: міжнародні організації можуть надавати технічну допомогу та навчання країнам для розвитку їхніх економічних систем, наприклад, шляхом сприяння впровадженню ефективних економічних політик та реформ.

Однією з найпоширеніших стратегій, які використовують міжнародні організації для сприяння економічному розвитку, є надання фінансової допомоги країнам, які її потребують. Це може мати форму грантів, позик або списання боргів, залежно від ситуації та цілей донора. Наприклад, Світовий банк надає низькопроцентні позики та гранти країнам із низьким і середнім рівнем доходу для підтримки проектів, спрямованих на боротьбу з бідністю, нерівністю, зміною клімату, охороною здоров'я, освітою та інфраструктурою. Міжнародний валютний фонд надає позики та технічну допомогу країнам, які стикаються з проблемами платіжного балансу або економічними кризами, з метою відновлення макроекономічної стабільності та зростання. Допомога та позики можуть допомогти країнам фінансувати свої плани розвитку, стимулювати економіку та покращувати соціальні послуги. Однак вони також можуть супроводжуватися умовами та зобов'язаннями, які можуть обмежити вибір політики та суверенітет країн-одержувачів [48].

Іншою стратегією, яку використовують міжнародні організації для сприяння економічному розвитку, є сприяння торгівлі та інвестиціям між країнами.

Це може включати створення правил і угод, які регулюють потік товарів, послуг, капіталу та робочої сили через кордони, а також надання підтримки та консультацій країнам щодо того, як покращити свою торговельну та інвестиційну політику та практику. Наприклад, Світова організація торгівлі встановлює та забезпечує дотримання правил міжнародної торгівлі, а також допомагає країнам вирішувати торгові суперечки та укласти торговельні угоди. Конференція ООН з торгівлі та розвитку проводить дослідження та аналіз питань торгівлі та розвитку, а також допомагає країнам, що розвиваються, залучати прямі іноземні інвестиції та отримувати вигоди від них. Торгівля та інвестиції можуть допомогти країнам диверсифікувати свою економіку, отримати доступ до нових ринків, залучити нові технології та створити робочі місця. Однак вони також можуть наражати країни на зовнішні потрясіння, конкуренцію та нерівність, які можуть підірвати їхні перспективи розвитку.

Третя стратегія, яку використовують міжнародні організації для сприяння економічному розвитку, полягає в сприянні співпраці та координації між країнами з різних питань і викликів, які впливають на їхній розвиток. Це може включати створення платформ і форумів для діалогу та консультацій, а також розробку та впровадження спільних програм та ініціатив, спрямованих на спільні проблеми та можливості. Наприклад, Організація Об'єднаних Націй організовує глобальні конференції та саміти на такі теми, як сталий розвиток, зміна клімату, права людини, мир і безпека, а також координує реалізацію Цілей сталого розвитку. Група двадцяти, або G20, об'єднує лідерів найбільших економік світу для обговорення та співпраці з питань глобальної економіки та фінансів. Співпраця та координація можуть допомогти країнам обмінюватися передовим досвідом, вчитися одна в одній, об'єднувати ресурси та посилювати спільні дії та вплив. Однак вони також можуть призвести до компромісів, конфліктів і дисбалансу сил, що може вплинути на ефективність і легітимність результатів [48].

Четвертою стратегією, яку використовують міжнародні організації, є зміцнення спроможності та навичок країн та їхніх інституцій щодо розробки та реалізації власної політики та програм розвитку. Це може включати надання

країнам навчання, освіти, досліджень, консультацій та інструментів щодо різних аспектів розвитку, таких як управління, менеджмент, планування, моніторинг, оцінка та інновації. Наприклад, Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй забезпечує розбудову потенціалу та технічну допомогу країнам у таких питаннях, як демократичне врядування, запобігання кризі та відновлення, зменшення бідності та екологічна стійкість. Інститут Світового банку пропонує навчальні та інформаційні продукти та послуги країнам за такими темами, як реформа державного сектора, соціальний захист і розвиток міст. Розбудова потенціалу та технічна допомога можуть допомогти країнам покращити результативність, ефективність, підзвітність та відповідальність за процеси розвитку. Однак вони також можуть викликати питання щодо якості, актуальності та впливу заходів, а також потенційної залежності та впливу постачальників.

Діяльність COT у сфері технічної допомоги, пов'язаної з торгівлею (TRTA), спрямована на те, щоб допомогти країнам, що розвиваються, розбудувати свій торговельний потенціал, щоб вони могли більш ефективно брати участь у світовій торгівлі. Діяльність технічної допомоги спрямована на те, щоб допомогти країнам, що розвиваються, повною мірою скористатися перевагами багатосторонньої торгової системи. У рамках Секретаріату COT цю діяльність координує Інститут навчання та технічного співробітництва (ITTC) на основі планів технічної допомоги та навчання. Комітет з торгівлі та розвитку регулярно контролює всі заходи технічної допомоги, пов'язані з торгівлею. Плани технічної допомоги та навчання COT містять детальну інформацію про всі «продукти» технічної допомоги Секретаріату COT, а також про окремі заходи. COT реагує на конкретні національні та регіональні потреби відповідно до своєї Стратегії прогресивного навчання, яка забезпечує ступеневі рівні навчання для учасників курсів. Для моніторингу та оцінки цієї діяльності та подальшого розвитку наданої допомоги використовується підхід до управління, орієнтованого на результати. План технічної допомоги на 2024-2025 роки має на меті досягти таких цілей [51]:

- урядовці виконують угоди COT і повною мірою використовують права членів;

- уряди, які ведуть переговори про членство в СОТ, беруть участь у переговорах про вступ;
- учасники мають доступ до найактуальнішої торговельної інформації, щоб вони могли краще відстоювати свої права та обов'язки;
- члени парламенту, журналісти та громадянське суспільство дізнаються більше про діяльність СОТ;
- студенти та навчальні заклади, які підтримуються СОТ, отримують краще розуміння торгової політики та предметів СОТ.

Метою є посилення торгового потенціалу в таких сферах:

- формування та впровадження торгової політики;
- дотримання зобов'язань СОТ;
- здійснення прав СОТ.

Зважаючи на різноманіття міжнародних організацій та національних економічних систем, взаємодія між ними може мати різні форми та проявлятися в різних контекстах [3]:

1. Україна та Європейський Союз (ЄС):

- Асоціація та Зони вільної торгівлі: Україна має Асоціаційну угоду з ЄС, яка включає створення Зони вільної торгівлі. Це означає, що обидві сторони зобов'язані відповідати специфічним торговим стандартам та правилам, що регулюють торгівлю товарами та послугами;

- фінансова допомога та реформи: ЄС надає фінансову допомогу Україні через різні програми, такі як Макрофінансова допомога, у зв'язку з реформами в економіці, справедливості, адміністративному управлінню тощо.

2. Китай та Міжнародний Валютний Фонд (МВФ):

- Фінансова стабільність та реформи: Китай співпрацює з МВФ у питаннях фінансової стабільності та економічних реформ. Наприклад, Китай брав участь у програмі МВФ з реформування валютного курсу та фінансової системи;

- технічна допомога та консультації: Китай може отримувати технічну допомогу від МВФ у сфері економічної політики, валютних реформ, регулювання банківської системи тощо.

3. Країни Африки та Світовий банк [23]:

- розвиток інфраструктури та соціальних програм: країни Африки співпрацюють з Світовим банком у реалізації проектів з будівництва та розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я тощо.

- фінансування та кредити: Світовий банк надає фінансову підтримку країнам Африки у вигляді кредитів, грантів та інвестицій для здійснення економічних та соціальних реформ.

Незважаючи на те, що кожен міжнародний інститут унікальний і діє у своїй власній сфері, яка не обов'язково безпосередньо пов'язана з економікою, кожен з них прямо або опосередковано впливає на економічну політику держави. Цей ефект посилюється неминучими наслідками поглиблення тенденції глобалізації. Сьогодні всі країни світу беруть участь у міжнародних угодах, меморандумах та міжнародних договорах, основною метою яких є створення та регулювання певних галузей міжнародного співробітництва та виконання функцій координаторів міжнародного співробітництва. Збільшення обороту економічних обмінів, в яких переважна більшість країн світу активно беруть участь у міжнародних відносинах, викликає посилення впливу міжнародних організацій на внутрішню політику країни. Сучасний розвиток міжнародного співробітництва включає в себе наслідки міжнародної економічної та політичної інтеграції. Сучасний вектор розвитку міжнародного співробітництва спрямований на максимізацію ефекту міжнародної економічної інтеграції. Тому основна увага приділяється процесу гармонізації національних економічних політик різних типів кожного суб'єкта міжнародних відносин. Важлива увага в цьому процесі приділяється розробці єдиних заходів щодо реалізації політики в різних секторах економіки [3].

Слід зазначити, що вектори, що поглиблюють процес глобальної інтеграції, з одного боку, створюють умови для прискорення інтеграції країн, що розвиваються в певні сектори світової економіки, а з іншого боку, ставлять такі країни в серйозну фінансову залежність, оскільки для того, щоб отримати вигоду з участі в міжнародному співробітництві, більшості країн необхідно залучити додаткове фінансування. Організація Об'єднаних Націй відіграє важливу роль у

міжнародному співробітництві нашого часу. Масштаб цієї структури становить основу її впливу. Система ООН унікальна і включає понад 30 відповідних установ, але професійна структура є незалежною міжнародною організацією. Основні цілі організації Об'єднаних Націй викладені у статті 1 Статуту Організації, яка підкреслює, що ООН є центральною у координації дій держав для досягнення спільних цілей, пов'язаних не лише з підтримкою міжнародного миру та безпеки, а й з розвитком економічного, соціального, культурного та іншого співробітництва між державами, поваги прав людини та розвитку основних свобод громадян [3].

Важливою дійовою особою, що впливає на формування національної економічної політики держав світу, є група спеціалізованих фінансових структур ООН, що спеціалізуються на використанні таких коштів, як позики, які додають імпульс економічному розвитку і в той же час стануть гачком для урядів для підтримки їх прихильності правилам міжнародного права.

Міжнародний валютний фонд, як спеціалізована установа ООН, є одним з основних засобів впливу на формування економічної політики країн-учасниць. Завданням організації є забезпечення стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, обмінних курсів і міжнародних платіжних систем, і в той же час, коли країни (і їх громадяни) проводять операції один з одним, МВФ здійснює безперервний нагляд за економікою. З метою підтримки стабільності міжнародної валютно-фінансової системи та запобігання криз МВФ відстежує економічну політику і зміни в національній, регіональній і глобальній економіці за допомогою офіційної системи. МВФ надає рекомендації 188 країнам і заохочує політику, що сприяє економічній стабільності, зниженню вразливості перед економічними і фінансовими кризами і підвищенню рівня життя. Він проводить регулярну оцінку глобальних перспектив у виданні «Перспективи розвитку світової економіки» [15], фінансових ринків – в «Доповіді з питань глобальної фінансової стабільності» [16] і змін у сфері державних фінансів – у своєму «Бюджетному віснику» [17], а також публікує ряд видань по перспективам розвитку регіональної економіки [8].

Структура групи Світового банку також виступає в якості активного і впливового гравця у формуванні та реалізації економічної політики на глобальному

і регіональному рівнях. Установа надає платформу для унікального співробітництва 5 установ, що займаються розробкою стійких рішень проблем скорочення бідності та забезпечення загального добробуту. Світовий банк працює не тільки з національними урядами, а й з приватним сектором. Для цього в структурі створюються окремі організації з професійними цілями. Тому Міжнародний банк реконструкції та розвитку та Агентство міжнародного розвитку працюють з урядами країн, що розвиваються (МБРР) та урядами найбідніших країн світу (МАР). Засобами, що впливають на процес формування та реалізації економічної політики таких країн, є фінансування, надання рекомендацій з питань національної політики, надання технічної підтримки урядам і підтримка країн із середнім і низьким рівнем доходу [3].

Таким чином, взаємодія між міжнародними організаціями та національними економічними системами може бути складною та варіативною і часто вимагає компромісів та спільних зусиль для досягнення спільних цілей.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕСПЕКТИ РОЗВИТКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК СУБ'ЄКТІВ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1 Основні виклики, що впливають на діяльність міжнародних організацій в умовах глобалізації

Сучасний період глобалізації несе з собою заклики до міжнародної координації та колективних дій. Розширення ринків призводить до поглиблення взаємозалежності економік і зростаючого попиту на координацію в низці регуляторних сфер, включаючи безпеку харчових продуктів, банківську справу та стандарти продукції. Збільшення швидкості та зниження вартості глобального зв'язку значною мірою залежить від скоординованих міжнародних дій для забезпечення сумісності мережі. Глобальні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, також є помітними кандидатами для колективних дій у міжнародному масштабі [11, с. 13].

Швидкість технологічних змін створює серйозний виклик для організацій, чий процедури та процеси побудовані на повільному накопиченні історичного досвіду. Можна побачити технологічні зміни в довгостроковій або короткостроковій перспективі. У довгостроковій перспективі розрив між радикальними технологічними змінами, які спричиняють фундаментальні трансформації людських суспільств, скорочується. У короткостроковій перспективі спостерігаємо, що за останні 30 років відбулися фундаментальні зміни у способі спілкування з широким проникненням Інтернету та мобільної телефонії в усьому світі, а також початком глибоких змін у науках про життя, генетичній інженерії, а потім нанотехнології, синтетичній біології та регенеративній медицині.

У довгостроковій або короткостроковій перспективі можна спостерігати, що історія прискорюється. Навпаки, універсальні багатосторонні процеси за своєю

суттю повільні. Вони вимагають тривалого процесу, щоб дати всім націям, з різним ступенем розвитку та великою асиметрією інформації та знань, можливість сприймати та аналізувати проблеми та демократично розвивати відповіді. Контраст між швидкістю технологічних змін і подальшими соціальними трансформаціями, з одного боку, і темпами багатосторонніх реакцій є різким. Це є головним стимулом для тих держав, які «готові» до вирішення передбачуваної проблеми, продовжувати це робити, не чекаючи розгортання багатостороннього ритуалу.

Геополітичні зміни та швидкість, з якою вони відбуваються, є проблемою адаптації для міжнародних організацій. Між економічною реальністю та політичною архітектурою зростає розбіжність. Зміни прокладають собі шлях через систему, але вони ще не знайшли свого повного інституційного вираження. Відсутність відповідності між економічною реальністю та політичною архітектурою є благодатним ґрунтом для браку довіри.

Третім фактором, що сприяє виникненню викликів, з якими стикаються класичні міжнародні організації, є стирання різниці між публічним і приватним, що сталося в багатьох частинах світу за останні два десятиліття. Хоча важко узагальнити це для різноманітного світу, у 1990-х роках хвиля приватизації охопила більшу частину світу, зменшивши державну функцію та розширивши приватну. У той же час зміна уявлень про корпоративну соціальну відповідальність, а також швидке накопичення статків завдяки ІТ-революції призвели до того, що приватні особи та підприємства стали більш активними у викликах державної політики в масштабі та з організаційними зусиллями, які раніше були лише бачили в громадських організаціях. Вихід приватних осіб, організацій і фондів у сфери, якими традиційно керують громадські організації, посилив конкуренцію за добровільне фінансування, на яке так багато міжнародних організацій почали покладатися на додаток до своїх регулярних бюджетів, щоб переслідувати свої програми [37].

Ще один фактор, який можна згадати, це нове цифрове середовище. Це середовище має різноманітні значення та наслідки для міжнародних організацій. По-перше, це дозволило низці учасників, як правило, неурядовим організаціям

(НУО), брати участь у політичних дискусіях, поставивши їх на рівних інформаційних засадах з державами та об'єднавши їх у всьому світі. Інтернет зруйнував монополію держави на інформацію, одну з підстав, на якій вона могла претендувати на повноваження виробляти політику, і сприяв створенню мереж усіх різновидів – соціальних, політичних, економічних, культурних, наукових і технологічних. Це призвело до зміни доступу до інформації та знань, а також у здатності використовувати знання для будь-яких цілей. Кількість НУО, які присутні в Женеві, наприклад, зараз становить 250 (порівняно з 35 міжурядовими організаціями). У ВОІВ у 1970 році було 35 НУО, акредитованих на Асамблеях ВОІВ як спостерігачі. Зараз їх 307 [37].

По-друге, Інтернет і соціальні медіа змінили спосіб спілкування як виду. По-третє, цифрове середовище також створює феномен великих даних, тобто величезний обсяг даних, який генерується з усіх електронних пристроїв, з'єднань і терміналів, які все частіше використовуються для щоденного соціального та економічного існування разом із новими методами, які були розроблені для обробки та аналізу цих даних. Зараз міжнародна співпраця відбувається у світі з різними швидкостями та рівнями (національним, двостороннім, багатостороннім), кількома вимірами (державним, приватним та різними сумішами обох) та кількома балансами сил (економічними, фінансовими, політичними, людьми, інформаційні, ідейні, дипломатичні та військові). Одновимірний світ єдиного балансу політичних сил, здається, відходить у минуле.

Діяльність міжнародних організацій у сучасних умовах глобалізації стикається з рядом викликів, які впливають на їхню роботу [14, с. 180]:

1. Складність проблем. Глобальні проблеми, такі як кліматичні зміни, міграція, боротьба з тероризмом, епідемії, потребують комплексного підходу та спільних зусиль багатьох країн. Міжнародні організації повинні знаходити способи співпраці та координації між різними учасниками для ефективного вирішення цих проблем.

2. Політичні конфлікти. Різноманітні політичні конфлікти та суперечності між країнами можуть ускладнювати співпрацю міжнародних організацій.

Наприклад, вето в Раді Безпеки ООН може блокувати ухвалення рішень, що стосуються міжнародної безпеки та конфліктів.

3. Фінансування. Багато міжнародних організацій залежать від внесків держав-учасниць, і фінансування може бути непередбачуваним та нерівномірним. Це може обмежувати їхні можливості діяльності та реалізації масштабних проектів. Фінансові проблеми можуть призвести до того, що міжнародні організації будуть змушені зменшувати свою активність або обмежувати свої програми. Це може мати нерівномірний вплив на країни-члени, особливо на ті, що залежать від підтримки цих організацій для розвитку та реагування на економічні чи гуманітарні кризи.

4. Технологічні зміни. Розвиток технологій, зокрема інформаційних технологій, впливає на способи спілкування, збору даних та вирішення проблем. Міжнародні організації повинні постійно адаптуватися до цих змін та використовувати нові технології для покращення своєї діяльності. Завдяки технологічним змінам інформація тепер поширюється набагато швидше, що дозволяє міжнародним організаціям оперативно реагувати на глобальні події та кризові ситуації. У той час як технології можуть полегшити обмін інформацією, вони також створюють нові виклики у забезпеченні конфіденційності та захисту даних. Міжнародні організації повинні бути готові до цих викликів, зокрема, в умовах глобальної кіберзагрози. Технологічні зміни можуть вимагати перегляду методів роботи та культури організацій. Це може включати перехід до розподіленої роботи, використання хмарних технологій, а також набуття нових навичок та компетенцій.

5. Нерівномірний розвиток. Глобалізація може призводити до зростання нерівності між різними регіонами та країнами. Міжнародні організації повинні займатися не лише глобальними проблемами, а й забезпечувати справедливий доступ до ресурсів та можливостей для всіх країн.

6. Конкуренція з регіональними ініціативами. Деякі регіональні блоки або інші форми регіональної співпраці можуть конкурувати з міжнародними організаціями у вирішенні певних проблем або надавати альтернативні шляхи співпраці.

Ці виклики вимагають від міжнародних організацій гнучкості, інноваційності та здатності до співпраці з різними зацікавленими сторонами для досягнення спільних цілей. Зважаючи на багатогранність проблем, що стикаються міжнародні організації в умовах глобалізації, розглянемо деякі конкретні приклади цих викликів та реакції організацій на них [36]:

1. Кліматичні зміни та Паризька угода. Кліматичні зміни є однією з найбільших загроз для сучасного світу. Один з найбільших успіхів міжнародного співтовариства в цьому плані — Паризька угода, укладена в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC). Угода має на меті обмеження глобального потепління до 1,5-2°C. Однак виконання цієї угоди потребує великих зусиль та співпраці країн у всьому світі. Міжнародні організації, такі як Всесвітня метеорологічна організація (WMO) та Міжнародне агентство з енергетичного агентства (IEA), грають ключову роль у виробленні наукових доказів та рекомендацій для зменшення викидів парникових газів і підтримки країн у впровадженні чистих технологій.

2. Боротьба з тероризмом та роль ООН. Тероризм є глобальним явищем, яке потребує спільних зусиль міжнародного співтовариства для протидії. ООН через Спеціальну місію ООН з боротьби з тероризмом (UNOCT), Раду Безпеки ООН та інші механізми координації, працює над розробкою стратегій боротьби з тероризмом, забезпеченням правопорядку та запобіганням екстремізму. Проте політичні розбіжності між державами членами Ради Безпеки можуть ускладнювати ухвалення рішень та координацію дій [12, с. 29].

3. Міграційні потоки та реакція Міжнародної організації з міграції (IOM). Глобалізація спричиняє зростання міграційних потоків, включаючи біженців, трудову міграцію та незаконну міграцію. IOM діє як головний міжнародний орган, який співпрацює з урядами та іншими організаціями для забезпечення безпечної та гідної міграції. Однак, недостатня координація та розбіжності в підходах до міграційної політики можуть призводити до людських трагедій та соціальних конфліктів.

Отже, ці приклади показують, що міжнародні організації в умовах глобалізації стикаються зі складними проблемами, вирішення яких вимагає спільних зусиль, координації та інноваційних підходів.

3.2 Шляхи та можливості впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку

Стратегії економічного розвитку — це комплексні плани та програми, спрямовані на досягнення певних цілей економічного зростання, стабільності та підвищення рівня життя національної або регіональної економіки. Ці стратегії розробляються урядами, міжнародними організаціями, дослідницькими установами та іншими зацікавленими сторонами з урахуванням конкретних умов та потреб країни чи регіону. Основні складові стратегій економічного розвитку можуть включати [10, с. 190]:

- економічні цілі та пріоритети: визначення конкретних цілей, які бажає досягти країна або регіон, таких як зростання ВВП, зменшення безробіття, підвищення життєвого рівня населення тощо. Також визначаються пріоритетні сектори економіки, які мають потенціал для розвитку;

- політика інвестицій та інновацій: розроблення політики, спрямованої на привернення інвестицій, розвиток науково-технічного потенціалу та стимулювання інновацій у важливих галузях економіки;

- підтримка малого та середнього бізнесу: забезпечення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього підприємництва, включаючи спрощення реєстраційних процедур, надання фінансової підтримки та навчання;

- розвиток інфраструктури: інвестування у розвиток транспортної, енергетичної, комунікаційної та іншої інфраструктури, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та покращує доступ до ринків та послуг;

- реформи в галузі фінансів та податків: впровадження політики, спрямованої на підвищення стабільності фінансової системи, зниження податкових тягарів та сприяння розвитку фінансових послуг;

- соціальна політика та розвиток людського капіталу: забезпечення доступу до якісної освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг, що сприяє підвищенню продуктивності праці та зниженню рівня бідності.

Ці стратегії розвиваються з урахуванням особливостей кожної конкретної економіки та вимагають системної роботи з урахуванням різноманітних факторів, що впливають на економічний розвиток. Міжнародні організації мають різноманітні шляхи та можливості впливу на стратегії економічного розвитку країн. Деякі з них включають такі аспекти [43]:

1. Надання порад та експертного консультування. Міжнародні організації, такі як Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), здійснюють аналіз економічних тенденцій та надають рекомендації щодо політики для досягнення стабільного та сталого економічного зростання.

2. Фінансова підтримка та технічна допомога. Міжнародні фінансові установи, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, можуть надавати фінансову підтримку країнам у вигляді кредитів, грантів або технічної допомоги для впровадження стратегій економічного розвитку.

3. Створення міжнародних стандартів та нормативних документів. Міжнародні організації можуть сприяти створенню міжнародних стандартів у таких сферах, як торгівля, інвестиції та фінанси, що сприяє співробітництву між країнами та забезпечує рівні умови для економічного розвитку.

4. Стимулювання міжнародної торгівлі. Міжнародні організації, такі як Світова торгова організація (СТО), допомагають зменшити торговельні бар'єри між країнами та сприяють розвитку вільної та справедливої торгівлі, що може сприяти економічному зростанню.

5. Створення спільних проектів та ініціатив. Міжнародні організації можуть створювати спільні проекти та ініціативи з урядами та іншими зацікавленими

сторонами для підтримки економічного розвитку. Наприклад, Програма розвитку ООН (UNDP) реалізує різноманітні проекти з підтримки сталого розвитку в країнах у всьому світі.

Наведемо приклади, як міжнародні організації впливають на стратегії економічного розвитку через фінансову підтримку, технічну допомогу, консультативну роботу та сприяння сталому розвитку [43]:

1. Фінансова підтримка та консультації від Міжнародного валютного фонду (МВФ). Укладання угод про стандартні програми фінансової підтримки між МВФ та країнами, що потребують допомоги в управлінні економікою. Наприклад, МВФ надавав фінансову підтримку Україні в обмін на впровадження реформ та стратегій економічного розвитку, що сприяли зміцненню фінансової стійкості та економічному оновленню.

2. Розвиток інфраструктури та економічного зростання за допомогою Світового банку. Програми фінансування та технічної допомоги Світового банку для розвитку інфраструктури в країнах, що розвиваються, таких як будівництво доріг, енергетичних мереж, водопостачання та інші. Наприклад, Ініціатива «Дороги на просвітання» Світового банку сприяла розвитку транспортної інфраструктури та підвищенню доступу до освіти та медичних послуг у бідних країнах.

3. Створення сприятливого клімату для інвестицій та підтримка розвитку підприємництва від Організації з міжнародного розвитку (ОМР). Програми ОМР для підтримки малого та середнього бізнесу, включаючи фінансову підтримку, навчання та консультації. Наприклад, програма «Стартапова фабрика» ОМР допомагає розвивати підприємницькі навички та надає доступ до фінансування для молодих підприємців у країнах з низьким рівнем доходів.

4. Підтримка сталого розвитку та боротьба з кліматичними змінами від Програми розвитку ООН (UNDP). Програми UNDP спрямовані на розвиток економік, які враховують принципи сталого розвитку та боротьби з кліматичними змінами. Наприклад, UNDP сприяє впровадженню відновлюваних джерел енергії та підтримці зелених технологій у розвитку країн.

Організація Об'єднаних Націй (ООН), заснована в 1945 році, є міжнародною організацією, яка займається підтриманням міжнародного миру, заохоченням прав людини та сприянням соціальному та економічному розвитку, захисту навколишнього середовища та гуманітарній допомозі [41]:

- цілі сталого розвитку (ЦСР): містить 17 взаємопов'язаних цілей, розроблених для подолання глобальних викликів, зокрема бідності, нерівності та зміни клімату, спрямованих на створення стійкого, стійкого та інклюзивного світу до 2030 року;

- миротворчі місії: ООН розгортає міжнародні миротворчі сили в зонах конфлікту з метою забезпечення виконання мирних угод, підтримки встановлення демократичного правління та допомоги у відбудові держав, зруйнованих війною;

- гуманітарна допомога: забезпечує негайне реагування та довгострокову допомогу під час кризових ситуацій, таких як стихійні лиха, голод і конфлікти, сприяючи зусиллям з надання допомоги, відновлення та реконструкції.

Світовий банк, заснований у 1944 році, має на меті подолання бідності та підтримку економічного розвитку в бідніших країнах шляхом надання позик, грантів та експертних знань для проектів розвитку, таких як інфраструктура, освіта та охорона здоров'я:

- розвиток інфраструктури: фінансує низку інфраструктурних проектів, таких як дороги, дамби та енергетичні проекти для покращення зв'язку та доступу до основних послуг, сприяючи економічному розвитку;

- освіта та охорона здоров'я: підтримує ініціативи щодо розширення доступу до якісної освіти та медичних послуг, сприяючи покращенню людського капіталу в країнах, що розвиваються;

- скорочення бідності та економічний розвиток: сфокусований на зниженні рівня бідності та сприянні сталому економічному розвитку, він пропонує політичні поради, фінансову підтримку та технічну допомогу для реалізації ефективної економічної політики та стратегій розвитку. Ініціативи Світового банку мають вирішальне значення для покращення ситуації Human Development Index (HDI) в менш розвинених країнах.

Заснований у 1944 році, МВФ працює для забезпечення стабільності міжнародної валютної системи, забезпечуючи валютну співпрацю та стабільність обмінного курсу, а також пропонуючи фінансові ресурси, технічну допомогу та економічний аналіз своїм країнам-членам [41]:

- економічний нагляд: здійснює моніторинг світової економіки, оцінюючи економічну та фінансову політику своїх країн-членів, надаючи поради з питань макроекономічної та фінансової політики;

- фінансова допомога: надає тимчасову фінансову підтримку країнам, які мають проблеми з платіжним балансом, допомагаючи стабілізувати економіку та відновити зростання;

- розвиток потенціалу: забезпечує навчання та технічну допомогу, допомагаючи країнам у формуванні необхідних навичок та інституцій для впровадження ефективної економічної політики та сприяння економічній стабільності.

Міжнародні організації мають значний вплив на формування світового економічного розвитку та вирішення нагальних глобальних викликів. Хоча їхній внесок у міжнародне співробітництво та розвиток є значним, вони також стикаються із значною критикою, особливо щодо управління, впливу та політичних приписів. Досягнення балансу між міжнародним консенсусом і національними інтересами, а також забезпечення справедливого представництва та впливу є постійними проблемами для цих організацій.

Таким чином, міжнародні організації виконують важливу роль у сприянні економічному розвитку країн, надаючи їм фінансову підтримку, консультування та сприяючи співпраці між країнами для вирішення спільних економічних викликів.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження діяльності міжнародних організацій як суб'єктів глобальної економіки зроблені такі висновки.

1. З'ясовано, що міжнародні організації на світовій арені відіграли величезну роль у розвитку держав у період Великої депресії, Другої світової війни. Загостривши увагу на вирішення проблем на національному рівні, посилюючи перешкоди виходу на світовий ринок, країни відчували глибоку економічну кризу з безробіттям, що збільшувалося, загостренням націоналізму, поглибленням антагонізму. Саме після Другої світової війни набув небувалого розмаху процес створення міжнародних організацій, захищаючи інтереси як окремих держав, так і всієї світової економіки в цілому. Економічними передумовами збільшення їх числа стали розвиток міжнародної торгівлі як товарами/послугами, так і технологією, рух капіталу, міграції робочої сили та іншої взаємодії країн. Випереджаючий прогрес техніки зміцнював значення та роль міжнародних організацій та сприяв розширенню організаційно-правових форм співробітництва на світовій арені. В даний час як основні форми міжнародних економічних відносин виділяють міжнародну торгівлю, міжнародний рух капіталів, міжнародну міграцію робочої сили, міжнародний обмін науково-технічною інформацією та технологіями, міжнародні валютно-фінансові відносини.

2. Визначено, що за юридичною природою міжнародні організації поділяються на міжурядові та неурядові. По суб'єктно-просторовій сфері діяльності до них належать універсальні, регіональні, міжрегіональні та субрегіональні організації. За характером компетенції вони поділяються на загальні та спеціальні. За характером повноважень – міжурядові та наднаціональні організації. По порядку прийому до складу членства міжнародних організацій – відкриті та закриті. За розвиненістю структури внутрішніх органів – організації з простою структурою (два і більше органи) та організації зі складною структурою (чотири і більше основних органи).

3. Досліджено, що міжнародні економічні організації визначають хід розвитку як світової економіки внаслідок багатостороннього співробітництва, так і внутрішньої економіки країн-членів. Вони дозволяють забезпечити країнам-учасникам рівний ступінь захищеності від глобальних проблем та загроз. Міжнародними організаціями розроблено та застосовується система заходів та показників оцінки міжнародного співробітництва для своїх країн-членів. Міжнародні організації грають значну роль на сучасному етапі у багатьох аспектах політики, економіки, соціального розвитку та інших сферах: міжнародний мир та безпека; розвиток та глобальна співпраця; захист прав людини; екологічна безпека; міжнародна торгівля; гуманітарна допомога.

4. Вставновлено, що СОТ замінила ГАТТ як світовий торговельний орган у 1995 році, а поточний набір керівних правил походить від Уругвайського раунду переговорів ГАТТ, який проходив з 1986 по 1994 рік. Метою СОТ є забезпечення гладкого, вільного та передбачуваного початку світової торгівлі. Світова торгівля товарами та послугами прискорилося після середини 1990-х років. Два важливі аспекти підтримали цю позитивну тенденцію: 1) із заснуванням СОТ правила міжнародної торгівлі були розширені, щоб охопити послуги, інтелектуальну власність і врегулювання суперечок, і 2) у 2001 році Китай став членом СОТ і зробив значний внесок у прискорення транскордонної торгівлі.

5. Визначено, що міжнародні фінансові установи/організації (МФО) — це установи, які надають фінансову підтримку та професійні консультації для діяльності з економічного та соціального розвитку в країнах, що розвиваються, і сприяють міжнародній економічній співпраці та стабільності. Група Світового банку складається з п'яти установ, кожна з яких відіграє різну, але важливу роль у корпоративній місії групи щодо зменшення глобальної бідності та підвищення рівня життя в країнах, що розвиваються. Разом вони надають позики під низькі відсотки, безвідсоткові кредити та гранти урядам і приватному сектору в країнах, що розвиваються, для інвестицій в освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру, комунікації та багато інших цілей, а також послуги на підтримку цих інвестицій. МБРР зосереджується на країнах із середнім рівнем доходу та кредитоспроможних

країнах із низьким рівнем доходу, тоді як МАР зосереджується на найбідніших країнах світу. Міжнародні фінансові установи (МФО) відіграють важливу роль у міжнародній економіці, надаючи фінансову допомогу, сприяючи глобальній економічній стабільності та сприяючи міжнародній торгівлі та інвестиціям.

6. Встановлено, що взаємодія міжнародних організацій з національними економічними системами відіграє важливу роль у сучасному світі. Ця взаємодія може мати різноманітні форми та проявлятися у різних сферах економічної діяльності: регулювання торгівлі та інвестицій, фінансова стабільність, розвиток інфраструктури та людського капіталу, захист прав людини та працівників.

7. З'ясовано, що різноманітні політичні конфлікти та суперечності між країнами можуть ускладнювати співпрацю міжнародних організацій. Багато міжнародних організацій залежать від внесків держав-учасниць, і фінансування може бути непередбачуваним та нерівномірним. Розвиток технологій, зокрема інформаційних технологій, впливає на способи спілкування, збору даних та вирішення проблем. Тому міжнародні організації повинні постійно адаптуватися до цих змін та використовувати нові технології для покращення своєї діяльності.

8. Проведено аналіз впливу міжнародних організацій на стратегії економічного розвитку через різноманітні механізми та інструменти: поради та експертні оцінки, фінансова підтримка, розвиток міжнародних стандартів, стимулювання міжнародної торгівлі, спільні проекти та ініціативи. Ці механізми демонструють, що міжнародні організації мають різноманітні інструменти та можливості впливати на стратегії економічного розвитку країн і сприяти створенню сприятливих умов для стабільного та сталого економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аністратенко Н. В, Мальченко А. В. Роль міжнародних організацій у забезпеченні сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8953> (дата звернення: 05.03.2024)
2. Балута І. В. Аналіз діяльності міжнародних неурядових організацій в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2017. № 1. С. 1–6.
3. Воронюк Є. В., Ярмош О. В., Айорінде М. Б. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/83.pdf (дата звернення: 07.03.2024)
4. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування та розвитку : монографія. П.О. Куцик, О.І. Ковтун, Г.І. Баштянин. Львів : Львів. комерц. акад., 2015. 583 с.
5. Давиденко Г. Й. Теоретичний аспект впливу стандартів на міжнародну торгівлю. *Інноваційна економіка*. 2020. С. 5–10. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/327>. (дата звернення: 11.03.2024)
6. Дмитрієв А. Роль міжнародних організацій у світовому процесі глобалізації. *Публічне право*. 2013. № 1. С. 418–420.
7. Довгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. *Ефективна економіка*. № 7. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081> (дата звернення: 11.03.2024)
8. Інформаційний лист Міжнародного Валютного Фонду. URL: <https://www.imf.org/ru/About/Factsheets/IMF-at-a-Glance> (дата звернення: 11.03.2024)
9. Колосова В. П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії. *Економіка України*. 2016. № 12. С. 61–71.

- 10.Линенко А.В. Фінансова глобалізація: проблеми та перспективи / А.В. Линенко, Є.О. Герценко // *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 3 (15). С. 188–193.
- 11.Микитась В. В. Глобалізація як контекст формування економічної політики держави. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2016. Вип. №4. С. 11–14.
- 12.Олійник А. А. Роль міжнародних фінансових організацій у забезпеченні міжнародної валютної ліквідності. *Економіка і суспільство*. Вип. 11. 2017. С. 28–34. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/5.pdf (дата звернення: 11.03.2024)
- 13.Патика Н. І. Світова організація торгівлі (СОТ) і розвиток економік країн-нових членів. *Економіка та держава*. 2012. № 4. С. 25–28.
- 14.Примостка Л.О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки / Л.О. Примостка, О.О. Чуб // *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18. С. 172–183.
- 15.Регулярне видання МВФ з питань оцінки глобальних перспектив «Перспективи розвитку світової економіки». URL: <https://www.imf.org/en/publications/weo> (дата звернення: 11.03.2024)
- 16.Регулярне видання МВФ з питань оцінки фінансових ринків «Доповіді з питань глобальної фінансової стабільності». URL: <https://www.imf.org/en/publications/gfsr> (дата звернення: 11.03.2024)
- 17.Регулярне видання МВФ з питань змін у сфері державних фінансів «Бюджетний вісник». URL: <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=262> (дата звернення: 12.03.2024)
- 18.Ринейська Л. С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. *Ефективна економіка*. № 3. 2018. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf (дата звернення: 19.03.2024)
- 19.Харчук О.О. Сталий розвиток на сучасному етапі міжнародних відносин. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 4. С. 272–277.

- 20.Ткач Д., Білокур Г. Вплив глобалізації на розвиток міжнародних соціально-економічних процесів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №4 (68). 2022. С. 28–35.
- 21.Ткаченко Н.В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”*. 2014. № 26. С. 81–88.
- 22.Advantages and disadvantages of WTO. Economicshelp. 2016. URL: <https://econ.economicshelp.org/2007/06/advantages-and-disadvantages-of-wto.html> (дата звернення: 09.03.2024)
- 23.Bhargava V. The Role of the International Financial Institutions in Addressing Global Issues. *Global Issues for Global Citizens*. P. 393–409. URL: https://gbdrfff.org/system/files/privatefiles/international_financial_institutions_ifis.pdf (дата звернення: 15.03.2024)
- 24.Blanga-Gubbay M., Rubinova S. Foreign direct investment, trade and economic development: an overview. WTO. 2023. 15 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd202311_e.pdf (дата звернення: 07.03.2024)
- 25.Exports of goods and services (current US\$). The World Bank Group. 2024. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD> (дата звернення: 10.03.2024)
- 26.Francisco Z. A. Impact of international organizations on the institutional development of investment activity. *European Research on Management and Business Economics*. Vol. 28. Issue 3. 2022. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444883421000504> (дата звернення: 14.03.2024)
- 27.Heakal R. What Is the World Trade Organization (WTO)? Purpose and Functions. Investopedia. 2022. URL: <https://www.investopedia.com/investing/what-is-the-world-trade-organization/> (дата звернення: 16.03.2024)

28. Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative and Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI) - Statistical Update. Worldbank. 2016. 47 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/123261467999692988/pdf/10481>
29. Herbert E. B. The role of World trade organisation in international trade and investment. NAUJILJ. 11 (1). 2020. P. 47–55.
30. Highlights of world trade in 2022. World Trade Statistical Review. 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_ch2_e.pdf (дата звернення: 10.03.2024)
31. IDA Financing. IDA. 2024. URL: <https://ida.worldbank.org/en/financing>
32. IMF lending programs. IMF. 2019. URL: <https://www.imf.org/en/About/effectiveness-of-imf-lending> (дата звернення: 10.03.2024)
33. Imports of goods and services (current US\$). The World Bank Group. 2024. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD> (дата звернення: 10.03.2024)
34. International Organizations, Technical Assistance, and Domestic Investment Laws. *Cambridge University Press*. 2023. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/world-trade-review/article/international-organizations-technical-assistance-and-domestic-investment-laws/DD7DBE145D580CCEB745D521E5174300> (дата звернення: 10.03.2024)
35. Galiani S., Torre I., Torrens G. International organizations and the political economy of reforms. *Journal of International Economics*. Vol. 121. 2019. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0022199619300674> (дата звернення: 05.03.2024)
36. Gay D. A critical reflection on international support for least developed countries. 2021. 59 p. URL: https://www.un.org/ldc5/sites/www.un.org.ldc5/files/a_critical_reflection_on_ism_s_for_ldcs_-_toward_ldc-v_conference_-_daniel_gay.pdf (дата звернення: 05.03.2024)

37. Gurry F. Challenges for International Organizations and Multilateralism. 2013. URL: https://www.wipo.int/about-wipo/en/dg_gurry/speeches/dg_colombo_2013.html (дата звернення: 05.03.2024)
38. Krahnke T., Tordoir S. Has the IMF's lending become too expensive for its own good? The case for a lending rate cap. CER. 2023. 13 p. URL: https://www.cer.eu/sites/default/files/pb_TK_ST_IMF_29.9.23_final_1.pdf (дата звернення: 11.03.2024)
39. Oosterhof P. Localizing the Sustainable Development Goals to Accelerate Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. 2018. URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/472021/governance-brief-033-sdgs-implementation-2030-agenda.pdf> (дата звернення: 18.03.2024)
40. Reddy P. S. Localising the sustainable development goals (SDGs). 2016. URL: https://knowledge.uclga.org/IMG/pdf/reddy_localising_2016.pdf (дата звернення: 18.03.2024)
41. Role of International Organisations in Economic Development. TutorChase. 2024. URL: <https://www.tutorchase.com/notes/ib/economics/4-7-3-role-of-international-organisations-in-economic-development>
42. Special feature: The role of international organisations in international regulatory co-operation. Government at a Glance. OECD. 2017. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/gov_glance-2017-39-en.pdf?expires=1711960456&id=id&accname=guest&checksum=A52544FF1CCF9B88ACDFDAD44541A0ED (дата звернення: 08.03.2024)
43. Technical Assistance of International Financial Institutions and Development Agencies in Eurasia. Eurasian fund for stabilization and development working paper. № 22/1. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/364238183_Technical_Assistance_of_International_Financial_Institutions_and_Development_Agencies_in_Eurasia (дата звернення: 08.03.2024)

- 44.Total trade in services. UNCTAD Handbook of Statistics. 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdstat48_FS05_en.pdf (дата звернення: 08.03.2024)
- 45.Trade indicators. UNCTAD Handbook of Statistics. 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tdstat48_FS04_en.pdf (дата звернення: 08.03.2024)
- 46.Valuing the impact of the World Trade Organization (WTO). Department for International Trade. 2022. 68 p. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/63072abdd3bf7f3667719117/valuing-the-impact-of-the-world-trade-organization.pdf> (дата звернення: 11.03.2024)
- 47.What role do international financial institutions play in shaping the global economy? Quora. 2024. URL: <https://www.quora.com/What-role-do-international-financial-institutions-play-in-shaping-the-global-economy> (дата звернення: 20.03.2024)
- 48.What strategies do international organizations use to promote economic development? 2024. URL: <https://www.linkedin.com/advice/1/what-strategies-do-international-organizations-use-rc0nf> (дата звернення: 20.03.2024)
- 49.Widmaier W. W. International Organizations and Economic Governance. 2017. URL: <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-237> (дата звернення: 16.03.2024)
- 50.World Trade Statistical Review 2021. 2021. 136 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts2021_e.pdf (дата звернення: 22.03.2024)
- 51.WTO technical assistance and training. WTO. 2024. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/devel_e/teccop_e/tct_e.htm (дата звернення: 08.03.2024)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Ім'я користувача: Доцент кафедри європейської економіки і бізнесу Л...	ID перевірки: 1016247518
Дата перевірки: 13.05.2024 14:35:39 CEST	Тип перевірки: Doc vs Internet + Library
Дата звіту: 13.05.2024 16:00:29 CEST	ID користувача: 100005726

Назва документа: Буряк Г.А._Міжнародні організації як суб'єкти глобальної економіки
Кількість сторінок: 70 Кількість слів: 16314 Кількість символів: 129815 Розмір файлу: 187.14 KB ID файлу: 1016032689

12.8%
Схожість

Найбільша схожість: 5.39% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1014768943)

5.59% Джерела з Інтернету	282	Сторінка 72
11.6% Джерела з Бібліотеки	492	Сторінка 76

0% Цитат

- Вилучення цитат вимкнене
- Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%
Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи	6

Огляд зарубіжної літератури

1. Bhargava, V., 2009, «The Role of the International Financial Institutions in Addressing Global Issues», *Global Issues for Global Citizens*, 393–409.

Mobilization of economic and financial cooperation, including issues related to the transfer of resources, is one of the key responsibilities of the international financial institutions (IFIs). Together, the UN and IFIs make up the bulk of the global governance system in place today. This chapter provides an overview of IFIs, the role they play in addressing global issues, and the main current proposals to improve their effectiveness.

2. Blanga-Gubbay M., Rubinova S., 2023, «Foreign direct investment, trade and economic development: an overview», *WTO*, Pages: 15.

This paper explores the dynamic relationships between foreign direct investment (FDI), international trade, and economic development. First, emphasizing the pivotal role of multinational enterprises (MNEs) - particularly in the context of Global Value Chains (GVCs) - it underscores how FDI and trade are mutually reinforcing. Then, it highlights the convergence of investment and trade policies, pointing out the impact of Bilateral Investment Treaties (BITs) on trade flows and the increasing inclusion of investment provisions in Regional Trade Agreements (RTAs). Third, examining global FDI trends, it shows that developing and emerging economies are still lagging behind, but they are fast growing in importance. Finally, it draws on a rich empirical literature to show how FDI drives economic development through knowledge spillovers, technology transfer, and export upgrading.

3. Francisco Z. A., 2022, «Impact of international organizations on the institutional development of investment activity», *European Research on Management and Business Economics*, 28, 3.

This study examines the impact of international organizations on the institutional development of investment activity through the lens of foreign direct investment (FDI) flow asymmetry. The paper offers an approach to computing an integrated Financial Asymmetry Index, formalizing the degree and nature of financial imbalances, and presents the geostrategic matrix built by comparing the actual and hypothetical values of the FDI Attraction Efficiency Index. Using a linear regression model, a scenario-based forecast of FDI flows to 32 countries was generated for the years 2025 and 2030. As a result, it was unveiled that the majority of countries experienced a moderate financial imbalance, whilst developed and transition economies such as China and Singapore had a low degree of asymmetry in their financial systems. For less developed nations, one of the major preconditions of asymmetry was the administrative response taken by the government.

4. Heakal R., 2022, «What Is the World Trade Organization (WTO)? Purpose and Functions», *Investopedia*.

The article reveals the peculiarities of the organization and activities of the World Trade Organization, its functions. International regulation of trade, as well as the dynamics of trade development in different countries are considered.

5. Herbert E. B., 2022, «The role of World trade organisation in international trade and investment», NAUJILJ, 11 (1), 47–55.

This paper examines the role of the World Trade Organisation (WTO) in the promotion of international trade and investment. It gives a brief historical background of the limitations and constraints of international trade prior to the establishment of the WTO. The establishment of the WTO heralded a multilateral international institution with a global face. The existence of WTO has led to the liberalisation of international trade and investment. The WTO also has wellstructured institutions to ensure economic globalisation and enforcement of trade regimes amongst member states. However, the mistrust and lack of ability for states to put their economic difference aside has stalled trade negotiation rounds. The polemics between developed and developing member states have led to a proliferation of regional economic organisation which policies sometimes run foul with that of WTO. This has the potential of weakening the impact of WTO. It is thus concluded herein that, for WTO to continue to be effective and not lose its relevance, it must continue to assure its member states, especially the developing countries, of having their interest at heart by ensuring that it does not just promote free but fair trade.

6. Gay D., 2021, «A critical reflection on international support for least developed countries», Pages: 59.

This paper has tried to propose some ideas for a revitalised, systemic approach in the areas of trade and investment, using insights from the developmentalist, structuralist and dependency traditions. Some of these ideas may be suitable for discussion at LDC-V and incorporated into the next programme of action. Financing for productive capacity and the acknowledgement of the systemic nature of the world economy should be the most important priorities for the next programme of action. It is time that the critical importance of directly promoting productive capacity is acknowledged, and that LDC governments and the international system have a role in promoting it, rather than continuing to assume that integration will naturally occur via the reduction of barriers to trade and investment.

7. Gurry F., 2013, «Challenges for International Organizations and Multilateralism».

The article examines the challenges that international organizations face in the context of globalization. Globalization, population growth, urbanization, technology, and interconnectedness have created an unfortunately long list of related problems, many of which seem inherently beyond the power of any single nation to solve, as they include the movement of people, weapons, pollution, disease, capital, products or ideas across many borders. Indeed, the list of potentially eligible actors may suggest that the size of the potential for a multilateral political response varies inversely with the size of the problems. The evolution of methods of international cooperation and actions is also explored. Classical international organizations face competition from two sources - from non-universal multilateralism and from hybrid organizations.

8. Oosterhof P., «Localizing the Sustainable Development Goals to Accelerate Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development».

For the third time since the adoption of the Sustainable Development Goals

(SDGs), the international community gathered at the High-Level Political Forum on Sustainable Development (HLPF) at United Nations (UN) headquarters in New York during 9–18 July 2018. Representatives from government, civil society, local and regional governments (LRGs), private sector, academia, and other stakeholders join the HLPF every year to take stock of the progress made in achieving the SDGs. Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development has been underway since 2015, and many countries have already defined national strategies, approaches, development plans, and institutional reforms toward achieving the SDGs. However, the need to accelerate implementing efforts was echoed during the HLPF 2018.

9. Reddy P. S., 2016, «Localising the sustainable development goals (SDGs)».

The article states that the MDGs as an international development framework ceased to exist at the end of 2015. There have been considerable international activities, in terms of debates, discussion and consultations initiated by the United Nations on an appropriate, responsive and relevant development framework to replace the MDGs, which have been in existence since 2000. The MDGs, as indicated in this article, had several major benefits, one of which was that it provided the international community with a framework and, furthermore, goals to aspire to in terms of global development. There has been considerable progress in reaching some of the targets, particularly in the case of provision of basic services in developing countries. However, the downside was that the initial MDGs introduced in 2000 were top-down and there was not much consultation with the developing countries; hence, there has not been the required buy-in and, more importantly, local ownership in this regard. However, with the new tentative post-2015 development framework and agenda, there have been the required consultations and dialogue and there has been consensus and agreement on the way forward.

10. Widmaier W. W., 2017, «International Organizations and Economic Governancelocked».

The article states that global economic governance refers to efforts to organize, structure, and regulate economic interactions. In substantive terms, economic governance deals with a host of policy challenges, including the definition of basic property rights, efforts at monetary and fiscal cooperation, and concerns for the “macroprudential regulation” of financial markets. The Global Financial Crisis has demonstrated not only the importance of macroeconomic and regulatory cooperation, but also the role of crises in redefining the purposes of economic governance itself. Debates in the fields of international relations (IR) and international political economy (IPE) over global economic governance have revolved around strategic interactions, social psychological forces, and the post-crisis emergence of new agents and international organizations. In applied IPE settings, these debates more explicitly pertain to the systemic importance of hegemonic power, multilateral interactions, or intersubjective interpretations. These views intersect with neorealist, neoliberal, and constructivist assumptions regarding systemic interactions.

Annotation

Buryak G. A. «International organizations as subjects of the global economy». Manuscript. Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 «International economic relations», 2024 .

The author reveals the main principles and stages of the formation and development of international organizations, their classification is given and their role is shown at the modern stage. Worthy of attention is the research conducted on the impact of international organizations on trade and investment using the example of the WTO, which is confirmed by statistical data and analysis of modern trends. The role of financial institutions in stabilizing the economy is separately disclosed.

On the basis of the author's analysis of the activity of international organizations, the mechanism of interaction in the conditions of global challenges of international organizations with national economic systems at the current stage was revealed and analyzed. On the basis of the conducted research, the author justified the challenges for international organizations and proposed ways of their further strategic development.

Key words: International organizations, international trade, WTO, IMF, World Bank, GATT.

Year: 2024

ДОДАТОК С

Ініціатива HIPC та MDRI: обсяги полегшення боргів країн станом на 2020 р.

[28, с. 27]

Країна	млн дол. США
Афганістан	1,319
Бенін	1,575
Болівія	4,893
Буркіна Фасо	2,115
Бурунді	1,454
Камерун	6,199
Центральноафриканська Республіка	1,088
Чад	1,052
Коморські острови	213
Конго, дем. Респ	16,269
Республіка Конго	1,934
Кот д'Івуар	5,237
Ефіопія	6,554
Гамбія, The	487
Гана	7,401
Гвінея	1,758
Гвінея-Бісау	914
Гайана	2,064
Гаїті	1,176
Гондурас	3,726
Ліберія	4,861
Мадагаскар	4,286
Малаві	3,195
Малі	2,843
Мавританія	1,969
Мозамбік	6,326
Нікарагуа	6,416
Нігер	2,232
Руанда	1,814
Сан-Томе і Прінсіпі	323
Сенегал	3,295
Сьєрра-Леоне	1,650
Танзанія	6,821
Йти	1,066
Уганда	5,452
Замбія	6,649
Не члени HIPCс	182
Камбоджа	82
Таджикистан	100
Усього	126,806